

บทที่ 4

รูปแบบของแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะทางกายภาพ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่แตกต่างกัน ส่งผลให้บริเวณพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มมีการพัฒนา และความเจริญในด้านต่าง ๆ สูงกว่าพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูง ซึ่งยากแก่การเข้าถึง และมีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่น้อยกว่า ซึ่งบริเวณที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน เป็นที่ตั้งของอำเภอต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ เป็นศูนย์รวมความเจริญ และการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากรของจังหวัด จากสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน และการมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้แต่ละพื้นที่มีการตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมในลักษณะกระจุกและกระจายอยู่ในบางบริเวณหรือบางพื้นที่

4.1 แหล่งที่ตั้ง และการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม

ในปี 2530 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมดมีจำนวน 1,565 โรงงาน (ตารางที่ 4.1 และแผนภูมิ 3) มีแรงงานจำนวน 18,844 คน โดยอำเภอเมืองมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากที่สุด ถึงจำนวน 454 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 29.0 หรือสัดส่วน 1 ใน 3 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และมีแรงงานจำนวน 7,487 คน คิดเป็นร้อยละ 39.7 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอสันกำแพง มีจำนวน 134 โรงงาน หรือร้อยละ 8.6 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และมีแรงงานจำนวน 2,123 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด และอำเภอดอยสะเก็ด 97 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 6.2 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และมีแรงงานจำนวน 658 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด ส่วนอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่น้อยที่สุดได้แก่ อำเภออมก๋อย มีเพียง 1 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และมีแรงงานคิดเป็นร้อยละ 0.03 ของแรงงานทั้งหมด รองลงมาได้แก่กิ่งอำเภอเวียงแหง อำเภอแม่แจ่ม มีจำนวน 4 และ 8 โรงงาน โดยคิดเป็นร้อยละ 0.3 และ 0.5 และมีจำนวนแรงงานคิดเป็นร้อยละ 0.05 และ 0.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.2 แผนที่ 8 และแผนที่ 9)

จะเห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองซึ่งรวมตัวหนาแน่น ภายในศูนย์กลางเมือง หรือเขตเทศบาลเมือง ส่วนอำเภอรอบนอกซึ่งอยู่ใกล้รอบ ๆ อำเภอเมือง

ตารางที่ 4.1 แสดงโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอำเภอ

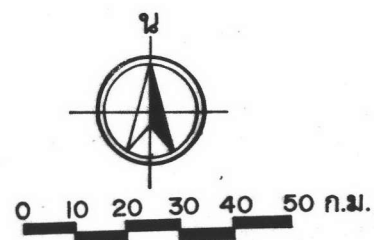
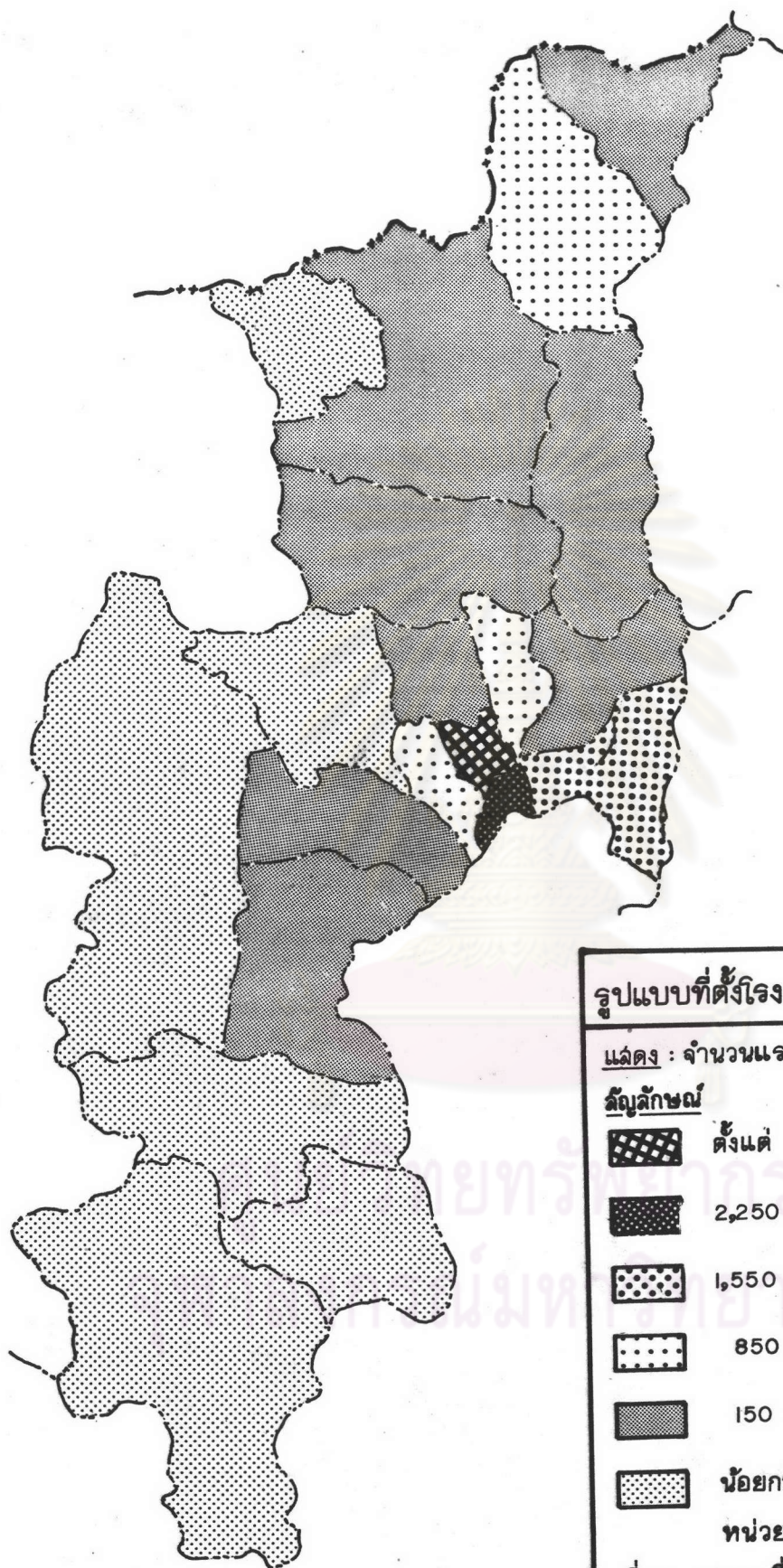
อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม	ร้อยละ
เมือง	454	29.0
สันกำแพง	134	8.6
ดอยสะเก็ด	97	5.2
แม่ริม	82	5.2
สันป่าตอง	81	5.1
หางดง	79	5.0
สารภี	79	5.0
สันทราย	66	4.2
ฝาง	86	5.5
แม่แตง	85	5.4
จอมทอง	73	4.7
พร้าว	68	4.4
แม่อาว	51	3.3
สะเมิง	45	2.9
เชียงดาว	31	2.0
ฮอด	27	1.7
ดอยเต่า	14	1.0
แม่แจ่ม	8	0.5
อมก๋อย	1	0.06
เวียงแหง	4	0.3
รวม	1,565	100.0

แผนภูมิ 3 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำแนกตามอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 4.2 จำนวนแรงงานอุตสาหกรรม จำแนกตามอำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม (โรง)	แรงงาน	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เมือง	454	7,484	39.7
2. สันกำแพง	134	2,123	11.3
3. ดอยสะเก็ด	97	658	3.5
4. แม่ริม	82	461	2.4
5. สันป่าตอง	81	658	3.5
6. ทางดง	79	935	5.0
7. สารภี	79	2,583	13.7
8. สันทราย	66	1,082	5.7
9. ฝาง	86	904	4.8
10. แม่แตง	85	465	2.5
11. จอมทอง	73	373	2.0
12. พร้าว	68	311	1.6
13. แม่อาฮาย	51	159	0.8
14. สะเมิง	45	91	0.5
15. เชียงดาว	31	274	1.5
16. ฮอด	27	105	0.6
17. ดอยเต่า	14	128	0.7
18. แม่แจ่ม	8	33	0.2
19. อมก๋อย	1	5	0.03
20. เวียงแหง	4	9	0.05
รวม	1,565	18,844	100.0

รูปแบบที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จ.เชียงใหม่

แหล่ง : จำนวนแรงงาน ปี 2530

สัญลักษณ์

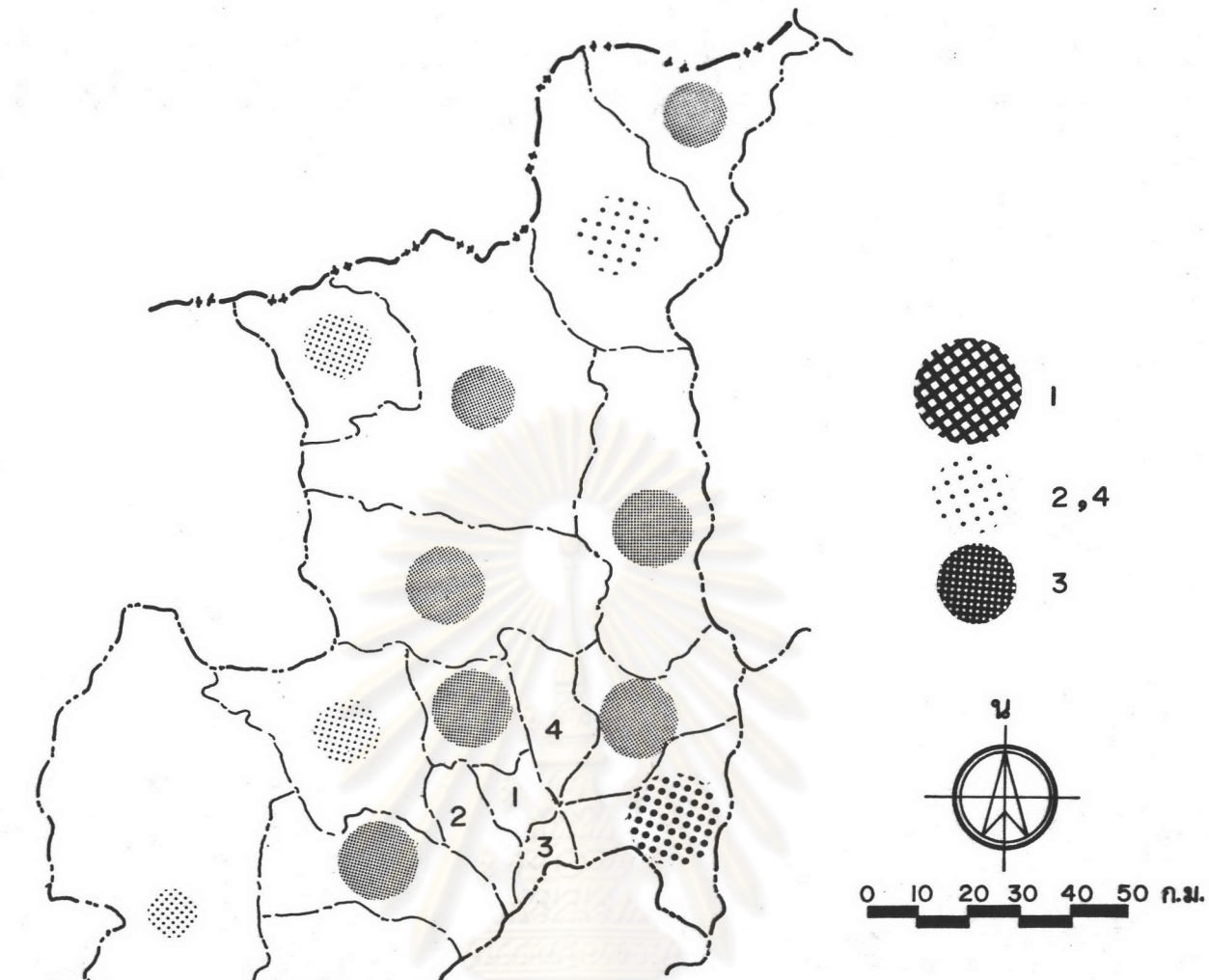
- ตั้งแต่ 2,950 ขึ้นไป
- 2,250 - 2,949
- 1,550 - 2,249
- 850 - 1,549
- 150 - 849
- น้อยกว่า 150

หน่วย : คน

ที่มา : ตารางที่ 4.2

แผนที่

8

รูปแบบที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จ.เชียงใหม่

แสดง: จำนวนโรงงานและแรงงานใน จ.เชียงใหม่ปี 2530

จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน
160 ขึ้นไป	ตั้งแต่ 2,950 ขึ้นไป
60 - 109	2,250 - 2,949
10 - 59	1,550 - 2,249
น้อยกว่า 10	850 - 1,549
110 - 159	150 - 849
	น้อยกว่า 150

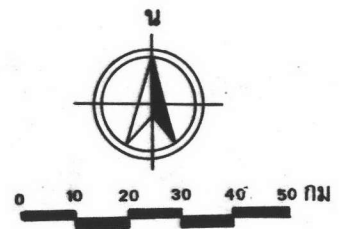
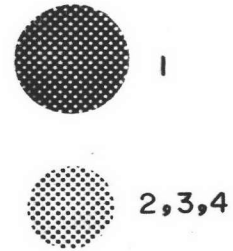
หน่วย: โรงงาน หน่วย: คน

ที่มา: ตารางที่ 4.2

แผนที่
9

นั้นจะมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจายอยู่ค่อนข้างมาก โรงงานอุตสาหกรรมมักจะตั้งอยู่ริมถนนสายหลักของอำเภอ ถนนระหว่างอำเภอและใกล้เส้นทางรถไฟ ทั้งจะตั้งอยู่ในหมู่บ้านหรือท้องถนนนั้น ๆ ที่เป็นแหล่งชุมชน เพื่อจำหน่ายและบริการแก่คนภายในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ โดยที่จำนวนแรงงานจะกระจุกตัวอยู่มากในอำเภอเมือง รองลงมาได้แก่ อำเภอสารภี และอำเภอสันกำแพง จะเห็นได้ว่าอำเภอสารภีนั้น มีจำนวนโรงงานอยู่ในอันดับ 8 คือ มีเพียง 79 โรงงานเท่านั้น แต่มีจำนวนแรงงานมากเป็นอันดับ 2 รองจากอำเภอเมือง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า อำเภอสารภีมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ผ่าน ซึ่งไปยังจังหวัดลำพูน ลำปาง และไปยังกรุงเทพมหานครได้สะดวก โดยไม่ต้องผ่านเขตเมือง นอกจากนี้ยังมีเส้นทางรถไฟผ่านด้วย ซึ่งทำให้โรงงานสามารถใช้เป็นเส้นทางขนถ่ายวัตถุดิบและสินค้าจากจังหวัดรอบนอก เช่น จังหวัดลำพูน และกรุงเทพมหานคร มายังโรงงานและจำหน่ายสู่ตลาดได้สะดวก สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญที่ทำให้โรงงานโดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมาก มีอยู่ค่อนข้างมากกว่าอำเภออื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับเขตเมือง สำหรับอำเภอที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ค่อนข้างน้อยถึงน้อยมาก และมีจำนวนแรงงานค่อนข้างต่ำ มักจะเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมือง อีกทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นเทือกเขา และที่ราบสูง ยากแก่การเข้าถึง เช่น อำเภอแม่อาว อำเภอสะเมิง อำเภอเชียงดาว อำเภอฮอด อำเภออมก๋อย อำเภอแม่แจ่ม และกิ่งอำเภอเวียงแหง โดยโรงงานอุตสาหกรรมจะตั้งกระจายอยู่ค่อนข้างเบาบางไปตามแหล่งชุมชนและริมถนนสายหลักของอำเภอหรือหมู่บ้าน (แผนที่ 10) ทั้งนี้ยังมีบางอำเภอที่แม้ว่าจะตั้งอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมือง แต่ก็มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ค่อนข้างสูงใกล้เคียงกับอำเภอที่ตั้งอยู่ใกล้ศูนย์กลางเมือง อำเภอดังกล่าวได้แก่อำเภอฝาง ทั้งนี้เพราะอำเภอดังกล่าวมีที่ราบลุ่มที่อุดมสมบูรณ์ สามารถเพาะปลูกพืชได้อย่างหลากหลายตลอดปี อีกทั้งยังมีแหล่งพลังงานที่สำคัญ เช่น ปิโตรเลียม ถ่านหินลิกไนต์ เป็นต้น และมีเส้นทางคมนาคม สามารถติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงได้สะดวก เช่น จังหวัดเชียงราย ประกอบกับมีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานค่อนข้างสูง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจสูงกว่าอำเภออื่น ๆ ที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมือง โดยอำเภอฝางจะเป็นที่พึ่งพาของอำเภออื่นที่อยู่ใกล้เคียง โดยมีอิทธิพลครอบคลุมในอำเภอแม่อาว อำเภอแม่แจ่ม อำเภอสะเมิง และอำเภอเชียงดาว สินค้าอุตสาหกรรมจึงเป็นสิ่งที่จะสนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่น และพื้นที่ข้างเคียง (ดูแผนที่ 12 ประกอบ)

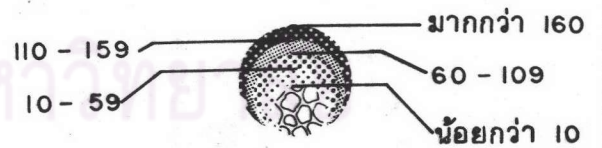
การที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากในเขตเมืองนั้นเป็นเพราะ เขตเมืองเป็นศูนย์กลางความเจริญทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากร ทั้งนี้การที่เขตเมืองตั้งอยู่บนพื้นที่ราบ มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดของจังหวัด สามารถเพาะปลูกพืช ผัก ผลไม้ ได้หลากหลายชนิด

รูปแบบที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จ. เชียงใหม่

แสดง: แหล่งที่ตั้งและการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมใน จ. เชียงใหม่

สัญลักษณ์

หน่วย : โรงงาน

ที่มา: ตารางที่ 4.1

แผนที่

10

มีเส้นทางการคมนาคม ขนส่งสะดวกทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบิน สามารถติดต่อกับพื้นที่รอบนอกได้สะดวก ทำให้การกระจายวัตถุดิบสู่โรงงาน และจากโรงงานสู่ตลาดได้สะดวก รวมทั้งการที่รัฐมีนโยบายและมีหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในเขตเมือง โดยส่งเสริมให้ความช่วยเหลือ จัดบริการต่าง ๆ ทั้งทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ อย่างทั่วถึง ครบถ้วน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้มีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในเขตเมืองเป็นจำนวนมากกว่าพื้นที่อื่นจากการที่เขตเมืองมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้านที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จึงทำให้มีโรงงานรวมตัวกันอยู่สูงกว่าในเขตอำเภออื่น ๆ การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเมืองจึงมีความสะดวกและเหมาะสมต่อการตั้งโรงงานในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นราคาที่ดินบริเวณดังกล่าวจึงสูงมาก ผู้ประกอบการจึงได้มุ่งความสนใจที่จะตั้งโรงงานอยู่นอกเขตอำเภอเมืองออกไป โดยตั้งในอำเภอใกล้เคียงกับอำเภอเมือง สามารถติดต่อกันได้สะดวก และราคาที่ดินไม่สูงนัก โดยอำเภอดังกล่าวนี้ได้แก่ อำเภอสันกำแพง อำเภอคอยสะเกิด อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอสารภี อำเภอสันทราย และอำเภอแม่ริม โดยเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่บนที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน ซึ่งเป็นพื้นที่ราบเดียวกับเขตเมือง ที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถปลูกพืชผลทางการเกษตรได้หลากหลายชนิด มีเส้นทางการคมนาคมขนส่ง สะดวกระยะทางไม่ไกลจากเขตเมือง แต่ยังมีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ไม่ครบถ้วนเพียงพอเท่ากับเขตเมือง โดยเศรษฐกิจของพื้นที่ส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลจากเขตเมืองและต้องพึ่งพาเขตเมือง ทั้งนี้ เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้เขตเมืองและมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมต่าง ๆ คล้ายกัน รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่รัฐมีนโยบายส่งเสริมหรือพัฒนาให้เป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของเขตเมือง ซึ่งแนวโน้มที่โรงงานอุตสาหกรรมกระจุกในเขตเมือง โดยเฉพาะเขตเทศบาลจะเพิ่มขึ้นน้อยลง โดยผู้ประกอบการจะหันมาสนใจที่จะตั้งโรงงานอยู่บริเวณนอกเขตเทศบาล และอำเภอที่อยู่รอบนอกใกล้เคียงกับอำเภอเมืองมากขึ้น เป็นลำดับ ซึ่งจะกระจุกตัวอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และกระจายตามถนนสายหลักของอำเภอระหว่างอำเภอแหล่งชุมชนและแหล่งวัตถุดิบของอำเภอนั้น ๆ

ส่วนอำเภอที่ห่างไกลจากอำเภอเมืองออกไป การขยายตัวของอุตสาหกรรมจะมีอยู่ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากอำเภอดังกล่าวส่วนใหญ่จะมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง การคมนาคมติดต่อกับศูนย์กลางเมือง และภายในอำเภอนั้น ๆ ไม่ค่อยสะดวก ยากแก่การเข้าถึง อีกทั้งพื้นที่ที่สามารถเพาะปลูกพืชผลได้น้อยชนิด โดยยกเว้นในบางอำเภอ เช่น อำเภอฝาง อำเภอแตง ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ค่อนข้างสูงนั้น จะมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมใกล้เคียงกับในเขตอำเภอรอบ ๆ ใกล้เขตเมือง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบ อุดมสมบูรณ์ ปลูกพืชผลทางการเกษตรได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีเส้นทางการคมนาคมติดต่อกับเขตเมือง และ

จังหวัดรอบนอกได้สะดวก เช่น จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญแหล่งหนึ่งของจังหวัดด้วย

4.2 โครงสร้างประเภทอุตสาหกรรมและจำนวนแรงงาน

การจำแนกประเภทของอุตสาหกรรม ในการศึกษารั้งนี้ได้ยึดเอาการจัดประเภทอุตสาหกรรมของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่เป็นหลัก โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ปี 2530 ที่ทำการศึกษานั้น สามารถแบ่งเป็น 12 ประเภท ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ประเภทขุดระเบิด ย่อยหิน ร่อนกรวด ทราย และคูดทราย ประเภทวัสดุสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ทำจากไม้และโลหะ ประเภทสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ ประเภทผลิตภัณฑ์จากกระดาษบรรจุห่อสินค้าและสิ่งพิมพ์ ประเภทปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ และก๊าซ ประเภทพลาสติก และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก ประเภทเซรามิค ประเภทบริการ ประเภทวิศวกรรมโลหะและอิเล็กทรอนิกส์ ประเภทเครื่องประดับและอัญมณี

ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร เป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนแรงงานอยู่มากที่สุด จำนวน 9,360 คน หรือร้อยละ 49.7 ของแรงงานทั้งหมด รองลงมา เป็นประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ และบริการ โดยคิดเป็นร้อยละ 23.7 และ 6.7 ตามลำดับ แต่เมื่อนำมาคิดสัดส่วนของแรงงานต่อ 1 โรงงานแล้ว พบว่า อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารมีแรงงานเฉลี่ย 9 คน ต่อ 1 โรงงาน โดยมีสัดส่วนน้อยเป็นอันดับ 2 รองจากอุตสาหกรรมประเภทพลาสติก และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานน้อยที่สุดและแรงงานเฉลี่ยต่อ 1 โรงงานน้อยที่สุดด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงสีข้าว และโดยมากเป็นโรงงานขนาดย่อมและครัวเรือนนั้น ใช้แรงงานในกระบวนการผลิตน้อยคน สำหรับประเภทอุตสาหกรรมที่มีแรงงานเฉลี่ยต่อ 1 โรงงาน มากที่สุดได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอ และตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยมีแรงงานเฉลี่ย 38 คน ต่อ 1 โรงงาน (ตารางที่ 4.3) สำหรับประเภทอุตสาหกรรมทั้ง 12 ประเภทนี้ มีอยู่ในอำเภอเมืองครบทุกประเภท ในเขตเมืองนั้น โรงงานประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารมีจำนวนมากที่สุด รองลงมา ก็เป็นอุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ และบริการมี 117 และ 94 โรงงาน ตามลำดับ ทั้งนี้ เพราะเขตเมืองเป็นศูนย์กลางความเจริญทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ จึงมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจุกตัวอยู่มาก โดยเฉพาะภายในเขตเทศบาลเมือง ส่วนประเภทอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในบริเวณนอกเขตเทศบาล

จะเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้พื้นที่ในการประกอบกิจการค่อนข้างมาก เช่น โรงงานอิฐดินเผา บ่มใบยาสูบ โรงสี เป็นต้น และเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อความรำคาญเดือดร้อนต่อสภาพแวดล้อมในเมือง เช่น โรงเลื่อย โรงงานทำเฟอร์นิเจอร์ เคาะพ่นสีรถยนต์ต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากอำเภอเมืองแล้ว อำเภออื่น ๆ จะมีประเภทอุตสาหกรรมไม่หลากหลายเหมือนเขตเมือง แต่อย่างไรก็ตาม ทุกอำเภอจะมีลักษณะเดียวกันคือ จะมีอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร เป็นประเภทที่มีจำนวนโรงงานมากที่สุดกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ

อำเภอที่มีประเภทของอุตสาหกรรมมากกว่า 4 ประเภท ได้แก่ อำเภอสันกำแพง อำเภอฝาง อำเภอแม่ริม อำเภอหางดง อำเภอสารภี อำเภอสันทราย อำเภอดอยสะเก็ด จะเห็นได้ว่าอำเภอดังกล่าว (ยกเว้นอำเภอฝาง) จะเกาะกลุ่มอยู่ใกล้ ๆ ศูนย์กลางเมือง จึงมีอุตสาหกรรมค่อนข้างหลากหลาย อำเภอฝางเป็นอำเภอที่ห่างไกลจากอำเภอเมือง แต่เป็นอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากกว่า 4 ประเภท ซึ่งส่วนมากจะเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ทั้งนี้เป็นเพราะจากที่ตั้งของอำเภอฝางนั้นเป็นที่ราบ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกพืช จึงทำให้มีวัตถุดิบมาก รวมทั้งยังมีแหล่งพลังงานที่สำคัญอีกด้วย ส่งผลให้เกิดอุตสาหกรรมมากขึ้น อำเภอฝางจึงเป็นศูนย์กลางและเป็นอำเภอที่มีความเจริญมากกว่าอำเภออื่น ๆ ในแถบตอนบนของจังหวัด

นอกจากอำเภอดังกล่าวข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้น อำเภอแม่แตง อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง อำเภอพร้าว อำเภอแม่เฒ่า อำเภอสะเมิง อำเภอเชียงดาว อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า อำเภอแม่แจ่ม อำเภออมก๋อย กิ่งอำเภอเวียงแหง จะมีประเภทอุตสาหกรรมน้อยประเภท คือน้อยกว่า 4 ประเภท และในบางอำเภอจะมีเพียงอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารเพียงอย่างเดียว หากอำเภออื่นที่ไม่ได้มีเพียงอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารเพียงอย่างเดียว แต่อุตสาหกรรมประเภทนี้ก็ยังคงเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากที่สุดโดยจะเป็นอุตสาหกรรมประเภทอื่นเพียง 1 หรือ 2 โรงงานเท่านั้น ซึ่งจะมีอยู่น้อยมาก

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในอุตสาหกรรมแต่ละประเภทที่ศึกษา จะได้แยกประเภทอุตสาหกรรมในรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 4.4 และ แผนภูมิ 4)

ก. แปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร

อุตสาหกรรมที่จัดอยู่ในประเภทดังกล่าว ได้แก่ โรงสี โรงบ่ม-อบใบยาสูบ กระเทาะเปลือกเมล็ดพืช ทำแหนม-หมูยอ ผลิตภัณฑ์สัตว์ คองฉัก-ผลไม้ สกัดน้ำมันพืช เป็นต้น อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารนี้มีจำนวนมากที่สุดของจังหวัด คือมีอยู่ถึง

1,091 โรงงาน หรือเป็นร้อยละ 70.0 ของโรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภทในจังหวัด ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวนี้มีกระจายอยู่ทุกอำเภอ และเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานอยู่มากที่สุดในทุกอำเภอของจังหวัด ทั้งนี้เพราะ เชียงใหม่ เป็นเมืองเกษตรกรรม ที่มีลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อกิจกรรมทางด้านการเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก จึงทำให้อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารมีกระจายอยู่ทุกอำเภอ โดยเฉพาะโรงสีข้าวจะมีมากที่สุด คือ มีอยู่ถึงร้อยละ 54.0 จากจำนวนร้อยละ 70.0 ของอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวอยู่มากกว่าอำเภออื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนของโรงสีข้าวจะมีอยู่ค่อนข้างน้อยในเขตเมือง ส่วนมากจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารอื่นที่ไม่ใช่โรงสี เช่น ผัก ผลไม้กระป๋อง ทำแหมม-หมุยอ ขนมปัง เป็นต้น โดยจะเป็นลักษณะของสินค้าที่ต้องตั้งอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบหรือใกล้ตลาดหรือผู้บริโภค ทั้งนี้จะเป็นการผลิตเพื่อบริโภคและบริการแก่คนในเขตเมืองเสียส่วนมาก

ส่วนอำเภอสันกำแพง และอำเภอดอยสะเก็ด มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าว 98 และ 92 โรงงาน โดยแยกออกเป็นโรงสีข้าว 85 และ 78 โรงงานตามลำดับ นอกจากนั้นอำเภออื่น ๆ จะเป็นไปในลักษณะเดียวกันคือ มีอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารมากที่สุด ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทนี้โรงสีข้าวก็ยังคงเป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากกว่าอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารอย่างอื่น

ในส่วนของจำนวนแรงงานของอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารนั้น มีอยู่ 9,360 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด ซึ่งประเภทอุตสาหกรรมดังกล่าวมีจำนวนแรงงานอยู่มากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนของแรงงานโดยเฉลี่ยต่อ 1 โรงงานแล้ว ปรากฏว่ามีจำนวนแรงงานเพียง 9 คน ต่อ 1 โรงงานเท่านั้น ซึ่งแม้ว่าจะเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนแรงงานโดยรวมมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ แต่ก็ยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีแรงงานเฉลี่ยต่อ 1 โรงงานน้อยเป็นอันดับ 2 รองจากอุตสาหกรรมประเภทพลาสติก และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก

ข. ขุด ระเบิด ย่อยหิน ร่อนกรวด ทราย และคูตทราย

อุตสาหกรรมดังกล่าวของจังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมดจำนวน 24 โรงงาน ซึ่งมีอยู่มากที่สุดที่อำเภอแม่ริม จำนวน 10 โรงงาน หรือร้อยละ 41.6 รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองมี 6 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 25.0 อำเภอหางดง อำเภอจอมทอง มีอำเภอละ 2 โรงงาน และกระจายอยู่ในอำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอฝาง อำเภอแม่แตง มีอำเภอละ 1 โรงงานเท่านั้น

สำหรับอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวนี้ มีจำนวนแรงงาน 302 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 1.6 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนของแรงงานเฉลี่ย 13 คน ต่อ 1 โรงงาน

ค. วัสดุสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ทำจากไม้และโลหะ

อุตสาหกรรมประเภทนี้ได้แก่ โรงงานอิฐดินเผา ผลิตคอนกรีตบล็อก และ ท่อคอนกรีต ทำเสาไฟฟ้าคอนกรีต เป็นต้น

ทั้งจังหวัดมีโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวเพียง 26 โรงงาน ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอ เมืองมากที่สุด จำนวน 16 โรงงาน หรือร้อยละ 61.6 ของอุตสาหกรรมประเภทนี้ในจังหวัด เชียงใหม่ รองลงมาได้แก่ อำเภอสารภี มี 4 โรงงาน หรือร้อยละ 15.5 นอกจากนั้นก็ กระจายอยู่ในอำเภอสันกำแพง อำเภอคอยสะเก็ด อำเภอสันป่าตอง อำเภอสันทราย อำเภอ แม่ริม อำเภอละ 1 หรือ 2 โรงงาน

ในส่วนของแรงงาน อุตสาหกรรมประเภทนี้ มีจำนวนแรงงาน 663 คน หรือ ร้อยละ 3.5 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด โดยคิดเฉลี่ยจำนวนแรงงาน 26 คนต่อโรงงาน 1 โรง ซึ่ง เป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนเฉลี่ยจำนวนแรงงานต่อ 1 โรงงาน มากเป็นอันดับ 3

ง. สิ่งทอ และตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ได้แก่ ย้อมผ้าและฝ้าย ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น ประเภทอุตสาหกรรม ดังกล่าวนี้มีมากที่สุดที่อำเภอเมืองอีกเช่นเดียวกัน คือมีจำนวน 13 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 52.0 ของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวทั้งจังหวัด รองลงมาได้แก่อำเภอสันกำแพง มีจำนวน 8 โรงงาน (ซึ่งจาก ข้อเท็จจริงแล้วที่อำเภอสันกำแพง มีอุตสาหกรรมประเภทนี้อยู่อีกมาก แต่เป็นรูปของอุตสาหกรรม ในครัวเรือนที่เป็นการทำโดยอาศัยแรงงานในครอบครัว ใช้เงินทุนต่ำและเป็นอาชีพเสริมเท่านั้น จึงไม่ได้จดทะเบียนขึ้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรม) และอำเภอสารภี อำเภอสันทราย มี 2 และ 1 โรงงาน ตามลำดับ

อุตสาหกรรมประเภทดังกล่าว มีจำนวนแรงงาน 945 คน หรือร้อยละ 5.0 ของ จำนวนแรงงานทั้งหมด โดยคิดเป็นสัดส่วนแรงงานเฉลี่ย 38 คน ต่อ 1 โรงงาน ซึ่งเมื่อพิจารณา สัดส่วนของจำนวนแรงงานต่อ 1 โรงงานแล้วนั้น อุตสาหกรรมประเภทนี้เป็นประเภทที่มีสัดส่วน ของแรงงานมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่นในจังหวัดเชียงใหม่

จ. ผลิตภัณฑ์จากไม้

ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ ทำเครื่องเขิน แกะสลักไม้ ผลิตภัณฑ์ชะบรจุจาก ไม้ ทำก้านไม้ขีด ไม้จิ้มฟัน ตะเกียบ

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้มีมากที่สุดที่อำเภอเมือง คือ จำนวน 117 โรงงาน หรือร้อยละ 56.5 ของผลิตภัณฑ์จากไม้ทั้งจังหวัด โดยในอำเภอเมืองจะเป็นการทำเฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอสันกำแพง มี 23 โรงงาน ส่วนมากจะเป็นพวก แกะสลัก ทำเครื่องเขิน และพวกเครื่องเรือนรองลงมา นอกจากนี้ก็มีที่อำเภอหางดงและอำเภอแม่แตง ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้เท่ากัน คือ 13 โรงงาน โดยเป็นพวกเครื่องจักสาน และเครื่องเรือนจากไม้ ซึ่งอำเภอหางดงมีการรวมตัวของการแกะสลักอยู่ในหมู่บ้านถวาย อำเภอสันป่าตองมีอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวอยู่ 10 โรงงาน ซึ่งส่วนมากจะเป็นพวกเครื่องเรือนจากไม้เช่นกัน

ส่วนอำเภอต่าง ๆ นอกจากอำเภอที่กล่าวมาแล้วนั้น จะมีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้ตั้งอยู่ไม่เกิน 5 โรงงาน หรือไม่มีโรงงานประเภทนี้อยู่เลย ได้แก่ อำเภอจอมทอง อำเภอแม่สาย อำเภออมก๋อย และกิ่งอำเภอเวียงแหง

สำหรับจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวมีมากเป็นลำดับ 2 รองจากอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร คือ มีจำนวนแรงงาน 4,466 คน หรือร้อยละ 23.7 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด และคิดเป็นแรงงานเฉลี่ย 22 คนต่อ 1 โรงงาน

จ. ผลิตภัณฑ์จากกระดาษ บรรจุห่อสินค้า และสิ่งพิมพ์

อุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวมีขึ้นเพื่อการบริการ และเพื่อรองรับอุตสาหกรรมบางประเภทที่เกี่ยวข้องกันในจังหวัดเชียงใหม่และใกล้เคียง มีจำนวน 21 โรงงาน การบรรจุห่อสินค้าในการส่งผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดนั้น ปัจจุบันได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้น ซึ่งอำเภอเมืองเป็นจุดเดียวที่มีอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวกระจุกตัวอยู่

ส่วนของจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทนี้ มีจำนวน 235 คน หรือร้อยละ 1.2 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด คิดเป็นจำนวนแรงงานเฉลี่ย 11 คน ต่อโรงงานอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าว 1 โรงงาน

ข. ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ ก๊าซ

อุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวนี้นี้ทั้งจังหวัดมีอยู่เพียง 12 โรงงาน ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากที่สุดเช่นกัน คือ มีจำนวน 7 โรงงาน หรือร้อยละ 63.6 รองลงมาได้แก่อำเภอฝาง มีจำนวน 2 โรงงาน ร้อยละ 18.2 แม่ริม สันทราย เชียงดาว มีอยู่อำเภอละ 1 โรงงาน

มีจำนวนแรงงาน 410 คน เป็นร้อยละ 2.2 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด โดยคิดเฉลี่ยจำนวนแรงงาน 37 คน ต่อ 1 โรงงาน ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของจำนวน

แรงงานต่อโรงงานมากเป็นอันดับ 2 รองจากอุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ข. อุตสาหกรรมพลาสติก และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก

อุตสาหกรรมพลาสติก และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก มีอยู่เพียง 5 โรงงาน โดยมีอยู่ในอำเภอเมือง 4 โรงงาน หรือร้อยละ 80.0 และอำเภอสันทราย 1 โรงงาน ร้อยละ 20.0 อุตสาหกรรมประเภทนี้มีอยู่เฉพาะ 2 อำเภอนี้เท่านั้นในจังหวัดเชียงใหม่

อุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวมีจำนวนแรงงานน้อยกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ ของจังหวัด เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือมีเพียง 5 โรงงานเท่านั้น ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น โดยมีจำนวนแรงงาน 41 คน หรือร้อยละ 0.2 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด และคิดเป็นแรงงานเฉลี่ย 8 คน ต่อ 1 โรงงาน

ค. เซรามิก

อำเภอเมืองมีอุตสาหกรรมประเภทนี้มากกว่าอำเภออื่น ๆ มีจำนวน 6 โรงงาน รองลงมาได้แก่ อำเภอสาร์ภี 3 โรงงาน อำเภอสันกำแพง และอำเภอแม่ริมมีอำเภอละ 2 โรงงาน น้อยที่สุดมีเพียง 1 โรงงาน ที่อำเภอหางดง

(จากข้อเท็จจริง อุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวมีจำนวนมากก่านี้ แต่จะเป็นการทำกันภายในครัวเรือนจำนวนมากที่ไม่ได้ขอตั้งเป็นโรงงาน เช่น ในหมู่บ้านถวาย อำเภอหางดง เป็นหมู่บ้านที่มีการทำเซรามิกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะผลิตและจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว)

สำหรับจำนวนแรงงานของอุตสาหกรรมเซรามิกนี้ มีจำนวน 329 คน หรือร้อยละ 1.8 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด และคิดเป็นสัดส่วนของแรงงานโดยเฉลี่ย 24 คน ต่อโรงงาน 1 โรง

ง. บริการ

อุตสาหกรรมประเภทนี้ได้แก่ เคาะพ่นสีรถยนต์ ซ่อมรถยนต์ เป็นต้น ซึ่งมีอยู่มากและกระจุกตัวอยู่ในบริเวณของเขตเมือง โดยจะเป็นการให้บริการแก่คนในท้องถิ่นและอำเภอใกล้เคียง ซึ่งในเขตเมืองมีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวถึง 94 โรงงาน หรือร้อยละ 93.1 ของอุตสาหกรรมประเภทนี้ในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนั้นจะกระจายอยู่เพียง 1 หรือ 2 โรงงาน ในอำเภอฝาง อำเภอสาร์ภี อำเภอจอมทอง อำเภอสันทราย และอำเภอสันป่าตอง

ในส่วนของแรงงานนั้น อุตสาหกรรมบริการมีจำนวนแรงงานอยู่ 1,269 คน หรือร้อยละ 6.7 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด โดยเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานมากเป็นอันดับ 3 ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีแรงงานเฉลี่ยเพียง 13 คน ต่อ 1 โรงงาน

๓. วิศวกรโลหะและอิเล็กทรอนิกส์

ประเภทของอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ ได้แก่ โรงงานหล่อ หลอมโลหะ กิ่งโลหะ
ผลิตอุปกรณ์วิทยุ โทรทัศน์

ซึ่งในอำเภอเมืองก็ยังคงเป็นเขตที่มีโรงงานประเภทนี้อยู่มากกว่าอำเภออื่น ๆ คือมี
32 โรงงาน หรือร้อยละ 94.2 ของอุตสาหกรรมประเภทนี้ในจังหวัดเชียงใหม่ รองลงมาได้แก่
อำเภอสารภี 1 โรงงาน (2.9%) และอำเภอหางดง มี 1 โรงงาน (2.9%)

โดยมีจำนวนแรงงาน 737 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 ของแรงงานทั้งหมด เมื่อ
พิจารณาสัดส่วนของแรงงานโดยเฉลี่ยต่อ 1 โรงงาน ปรากฏว่า มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 22 คน
ต่อ 1 โรงงาน

๓. เครื่องประดับ หยก เจียรนัยหยกและอัญมณี

อุตสาหกรรมประเภทดังกล่าว ปัจจุบันยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก แต่กำลังได้รับความ
ความนิยมและความสนใจจากตลาดต่างประเทศ มีอยู่มากในอำเภอเมือง คือ มีจำนวน
5 โรงงาน รองลงมาได้แก่ อำเภอสันกำแพง มีเพียง 1 โรงงานเท่านั้น

ในส่วนของแรงงานสำหรับอุตสาหกรรมประเภทนี้ มีแรงงานจำนวน 87 คน คิด
เป็นร้อยละ 0.5 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด และคิดเป็นแรงงานเฉลี่ย 15 คน ต่อ 1 โรงงาน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3 แสดงประเภทอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามประเภทโรงงาน และแรงงาน

ประเภทอุตสาหกรรม	โรงงาน		แรงงาน		แรงงานเฉลี่ยต่อ 1 โรงงาน
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. แปรรูปสินค้าเกษตร/อาหาร	1,091	69.7	9,360	49.7	9
2. ขุด ระเบิด ย่อยหิน ร่อนกรวด ทราย และคัดทราย	24	1.5	302	1.6	13
3. วัสดุสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ทำจากไม้ และโลหะ	26	1.7	663	3.5	26
4. สิ่งทอ และตัดเย็บเสื้อผ้า สำเร็จรูป	25	1.6	945	5.0	38
5. ผลิตภัณฑ์จากไม้	207	13.2	4,466	23.7	22
6. ผลิตภัณฑ์จากกระดาษ บรรจุ ห่อสินค้า และสิ่งพิมพ์	21	1.3	235	1.2	11
7. ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ ก๊าซ	11	0.7	410	2.2	37
8. พลาสติกและผลิตภัณฑ์จากพลาสติก	5	0.3	41	0.2	8
9. เซรามิค	14	0.9	329	1.8	24
10. บริการ	101	6.5	1,269	6.7	13
11. วิศวกรรมโลหะและอิเล็กทรอนิกส์	34	2.2	737	3.9	22
12. เครื่องประดับและอัญมณี	6	0.4	87	0.5	15
รวม	1,565	100.0	18,844	100.0	238

ตารางที่ 4.4 ยอดขายของสาขาการประเภต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

ประเภทสาขาการ	ปี																					
	133	98	92	63	69	60	61	57	81	71	70	66	51	45	29	23	13	5	1	3	1,091	69.7
1. เบรกร/อาหาร	(12.2)	(9.0)	(8.4)	(5.8)	(6.3)	(5.5)	(5.6)	(5.2)	(7.4)	(6.5)	(6.4)	(6.0)	(4.7)	(4.1)	(2.7)	(2.1)	(1.2)	(0.5)	(0.1)	(0.3)	(100.0)	(100.0)
2. บุกระเบ็ด ย่อถัก รองเทรกร และชุดกร	(25.0)	(4.2)	(4.2)	(41.6)	-	(8.3)	-	-	(4.2)	(4.2)	(8.3)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	1.5
3. วัสดุก่อสร้างที่นำเข้กรจากน้และโลหะ	16	1	1	2	-	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	1.7
4. สิ่งขมและค้เคเบ้เค้นนำเข้กร	(61.6)	(3.8)	(3.8)	(7.7)	-	(3.8)	(15.5)	(3.8)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(100.0)	(100.0)
5. ผลิตภัณฑ์จากไม้	13	8	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	1.6
6. ผลิตภัณฑ์จากกระดาษ ขรรุข้อมค้และสิ่งมค้	(52.0)	(32.0)	-	-	-	(12.0)	(4.0)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(100.0)	(100.0)
7. ข้กรเค้น เคมีภัณฑ์ กร	117	23	3	4	10	13	5	5	1	13	2	4	1	3	2	4	1	3	-	1	207	13.2
8. ผลิตภัณฑ์จากพลาสติก	(56.5)	(11.1)	(1.5)	(1.9)	(4.9)	(6.3)	(2.4)	(2.4)	(0.5)	(6.3)	(0.9)	(1.9)	(0.5)	(1.5)	(0.9)	(1.9)	(0.5)	(1.5)	(0.5)	(0.5)	(100.0)	(100.0)
9. เบรกร	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	1.3
10. ข้กรกร	(100.0)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(100.0)	(100.0)
11. วัสดุการโลหะและอิเล็กทรอนิกส์	7	-	-	1	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	0.7
12. เครื่องประค้ขมและอุปกรณ์	(63.6)	-	-	(9.1)	-	-	(9.1)	(18.2)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(100.0)	(100.0)
รวม	(80.0)	-	-	-	-	(20.2)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	0.3
รวม	6	2	-	2	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	0.9
รวม	(42.9)	(14.3)	-	(14.3)	-	(7.1)	(21.4)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(100.0)	(100.0)
รวม	94	-	-	-	2	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	101	6.5
รวม	(93.1)	-	-	(1.9)	(1.0)	(1.0)	(1.0)	(1.0)	(1.0)	(1.0)	(1.0)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(100.0)	(100.0)
รวม	32	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	2.2
รวม	(94.2)	-	-	-	(2.9)	(2.9)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(100.0)	(100.0)
รวม	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	0.4
รวม	(83.3)	(16.7)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(100.0)	(100.0)
รวม	454	134	97	82	81	79	79	66	86	85	73	68	51	45	31	27	14	8	1	4	1,565	100.0
รวม	(29.0)	(8.6)	(6.2)	(5.2)	(5.2)	(5.0)	(5.0)	(4.2)	(5.5)	(5.4)	(4.7)	(4.3)	(3.3)	(2.9)	(2.0)	(1.7)	(0.9)	(0.5)	(0.06)	(0.3)	(100.0)	(100.0)

จากการจำแนกประเภทอุตสาหกรรมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าจังหวัด
เชียงใหม่มีอุตสาหกรรมหลากหลายอยู่เฉพาะในอำเภอเมือง ส่วนอำเภออื่น ๆ จะมีประเภท
อุตสาหกรรมเพียงไม่กี่ประเภท เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างประเภทอุตสาหกรรมของจังหวัด
เชียงใหม่ จะพบว่าประเภทอุตสาหกรรมหลักในจังหวัด ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร
และอาหาร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีอยู่มากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น อีกทั้งยังมีอยู่ในทุกอำเภอ
ของจังหวัด

เนื่องจากเชียงใหม่มีสาขาเศรษฐกิจหลักคือ การเกษตรกรรม วัตถุประสงค์ที่จะบ่อน
โรงงานประเภทดังกล่าวนี้จึงมีอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้แล้วอุตสาหกรรมประเภทที่เกี่ยวข้องเนื่อง
กับการท่องเที่ยว ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ ประเภทสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้า
สำเร็จรูป ประเภทเซรามิค ประเภทผลิตภัณฑ์จากกระดาษ และประเภทเครื่องประดับ อัญมณี นั้น
มีแนวโน้มที่จะเป็นประเภทอุตสาหกรรมสำคัญของจังหวัดอีกประเภทหนึ่ง ประกอบกับจังหวัด
เชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีสินค้าประเภทหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เพราะได้รับความ
สนใจจากตลาดต่างประเทศ ในประเทศมากขึ้น เป็นลำดับ อีกทั้งรัฐบาลได้ให้การส่งเสริมประเภท
อุตสาหกรรมดังกล่าวมากขึ้นในปัจจุบัน

สำหรับจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ของจังหวัด ปรากฏว่า
อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร เป็นประเภทที่มีจำนวนแรงงานมากที่สุด
รองลงมาได้แก่อุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ และประเภทบริการ ตามลำดับ แต่เมื่อ
พิจารณาถึงสัดส่วนโดยเฉลี่ยของแรงงานต่อโรงงาน 1 โรงแล้วนั้น อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้า
เกษตรและอาหารจะกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของแรงงานเฉลี่ยน้อยเป็นอันดับ 2 รองจาก
อุตสาหกรรมพลาสติก และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงาน
น้อยที่สุดในจังหวัด คือมีเพียง 5 โรงงานเท่านั้น ในส่วนของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ ซึ่งเป็น
อุตสาหกรรมที่มีจำนวนแรงงานมากเป็นอันดับ 2 นั้น สัดส่วนของจำนวนแรงงานโดยเฉลี่ย 22 คน
ต่อ 1 โรงงาน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มีแรงงานเฉลี่ยต่อ 1 โรงงาน มากเป็นอันดับ 5

จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมประเภทที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญกับการใช้ฝีมือที่มี
ความปราณีตงดงาม เป็นลักษณะของท้องถิ่นแล้ว แรงงานคนนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการ
ผลิต และจำเป็นต้องอาศัยแรงงานเป็นจำนวนมากเพื่อผลิตสินค้าให้ทันกับความต้องการของตลาด
และการจำหน่ายซึ่งแตกต่างกับประเภทอุตสาหกรรมที่การผลิตจะพึ่งพาเครื่องจักรมากกว่าแรงงาน
คน ในส่วนของอุตสาหกรรมประเภทนี้ แรงงานจะมีอยู่จำนวนน้อยกว่าอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ฝีมือคน
ในการผลิต

4.3 ขนาดของโรงงานอุตสาหกรรม

ในการกำหนดว่าโรงงานอุตสาหกรรมเป็นโรงงานขนาดใหญ่ กลาง ย่อม และ
ครัวเรือนนั้น ได้ถือเอาเกณฑ์ของกระทรวงอุตสาหกรรม คือ

โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เงินทุน 10 ล้านบาทขึ้นไป
แรงงาน 500 คนขึ้นไป

โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง เงินทุน 1,000,000-10,000,000 ล้านบาท
แรงงาน 51-500 คน

โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม เงินทุน 100,000-1,000,000 ล้านบาท
แรงงาน 10-50 คน

โรงงานอุตสาหกรรมขนาดครัวเรือน เงินทุนไม่เกิน 100,000 บาท
แรงงานน้อยกว่า 10 คน

จากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ 1,565 โรงงานนั้น โรงงาน
อุตสาหกรรมขนาดครัวเรือน จะมีจำนวนมากที่สุด คือมีถึง 894 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ
57.1 รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดย่อม มี 532 หรือร้อยละ 34.0 อุตสาหกรรมขนาด
กลางมีจำนวน 121 โรงงาน หรือร้อยละ 7.7 และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็น
อุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานน้อยที่สุด คือมีจำนวน 18 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.2
เท่านั้น (ตารางที่ 4.5)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.5 แสดงขนาดโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัด เชียงใหม่

ขนาดของโรงงานอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม	ร้อยละ
1. ขนาดใหญ่	18	1.2
2. ขนาดกลาง	121	7.7
3. ขนาดย่อม	532	34.0
4. ขนาดครัวเรือน	894	57.1
รวม	1,565	100.0

โดยส่วนมากแล้ว โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ มักจะตั้งอยู่ริมถนนสายสำคัญ ๆ และบริเวณใกล้กับแหล่งวัตถุดิบ ใกล้แหล่งชุมชน ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมและครัวเรือน จะตั้งอยู่แทรกปะปนกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ หรืออาจจะตั้งอยู่ริมถนนสายสำคัญ ๆ และแหล่งชุมชนที่มีเส้นทางถนนเชื่อมติดต่อกับถนนสายหลักได้ หรือแหล่งวัตถุดิบบ้างเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่จำเป็นต้องใช้พื้นที่ในการประกอบการมาก เพื่อสะดวกต่อการขยายกิจการ อีกทั้งมีเงินทุนในการประกอบการสูง โดยส่วนมากจะเป็นนักลงทุนจากต่างถิ่น มักจะเลือกพื้นที่ริมถนนสายหลัก ซึ่งเป็นบริเวณที่มีราคาที่ดินค่อนข้างสูง แต่ทั้งนี้ก็เพื่อความสะดวกต่อการคมนาคมขนส่งวัตถุดิบ ผลิตผล แรงงาน รวมทั้งการติดต่อกับลูกค้าและสามารถรับบริการต่าง ๆ ที่รัฐจัดให้ได้ทั่วถึง ส่วนอุตสาหกรรมขนาดย่อมและครัวเรือน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นคนท้องถิ่น มีเงินทุนในการประกอบการไม่มากนัก โดยอาจจะใช้พื้นที่ภายในบริเวณบ้านในการประกอบการหรืออาจจะมีที่ดินที่เป็นของตนเองอยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้ผู้ประกอบการจะมีความมั่นใจในการประกอบการ เพราะมีความคุ้นเคยกับพื้นที่เป็นอย่างดี และการประกอบการของอุตสาหกรรมขนาดดังกล่าวไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่ในการประกอบการมาก เหมือนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ ดังนั้นอุตสาหกรรมขนาดย่อมและครัวเรือนจึงมักปะปนอยู่ภายในหมู่บ้านหรือปะปนอยู่กับการใช้ที่ดินประเภทอื่น เช่น พืชชยกรรม ที่พักอาศัย โดยเป็นขนาดของอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าจำหน่ายเพื่อบริโภคแก่คนท้องถิ่น เป็นส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณาถึงประเภทอุตสาหกรรมด้วย ปรากฏว่าโรงงานอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากที่สุดนั้น ขนาดของโรงงานส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดครัวเรือน รองลงมาเป็นโรงงานขนาดย่อม คิดเป็นร้อยละ 63.2 และ 29.4 ของอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวตามลำดับ (ตารางที่ 4.6) ส่วนอุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานมากเป็นอันดับ 2 นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดย่อม คิดเป็นร้อยละ 48.8 และร้อยละ 44.4 เป็นโรงงานขนาดครัวเรือน โดยจำนวนของโรงงานประเภทดังกล่าวมีอยู่ในขนาดของโรงงานทั้ง 2 ขนาดนี้เป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก สำหรับอุตสาหกรรมประเภทบริการที่มีจำนวนโรงงานมากรองมาเป็นอันดับ 3 นั้น ส่วนใหญ่ก็จะเป็นโรงงานขนาดครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.5 ของอุตสาหกรรมประเภทนี้ ในส่วนของประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนน้อยที่สุด และรองลงมาซึ่งได้แก่อุตสาหกรรมประเภทพลาสติกและผลิตภัณฑ์จากพลาสติก อุตสาหกรรมประเภทเครื่องประดับและอัญมณีนั้น ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดครัวเรือน หรือร้อยละ 60.0 และร้อยละ 66.7 ของอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าว ตามลำดับ

การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดครัวเรือน และขนาดย่อม มีการกระจายอยู่เกือบครบทุกประเภทอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะส่วนใหญ่จะเป็นประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ และอุตสาหกรรมบริการ ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง มีการกระจายตัวค่อนข้างเบาบางในอุตสาหกรรมเกือบทุกประเภท อย่างไรก็ตาม โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางส่วนมากก็ยังคงมีการกระจายตัวอยู่ในอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร เช่นกัน สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อย และมีการกระจายตัวเบาบางมาก

จะเห็นได้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น เกือบทุกประเภทจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดครัวเรือน และขนาดย่อม ประกอบกับส่วนมากจะกระจายตัวอยู่ในอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร แม้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่จะมีอยู่เป็นจำนวนน้อยก็ตาม แต่ลักษณะอย่างหนึ่งที่เหมือนกันคือจะมีการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร เป็นส่วนมาก ในโรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 4 ขนาด

โดยสรุปแล้วจะพบว่าโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ซึ่งมีถึง 1,091 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.7 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และเป็นโรงงานขนาดครัวเรือนถึงร้อยละ 57.1 ซึ่งเป็นขนาดของโรงงานที่มีอยู่มากกว่าขนาดอื่น รองลงมาได้แก่โรงงานขนาดย่อม ร้อยละ 34.0 ขนาดกลาง

ตารางที่ 4.6 แสดงขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัด เชียงใหม่ จำแนกตามประเภทโรงงานอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	ขนาดครัวเรือน		ขนาดย่อม		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. แปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร	689	63.2	321	29.4	70	6.4	11	1.0	1,091	100.0
2. ยุค ระเบิด ย่อยหิน ร่อนกรวด หวาย และอุตสาหกรรม	9	37.5	12	50.0	2	8.3	1	4.2	24	100.0
3. วัสดุสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ทำจากไม้และโลหะ	7	26.9	10	38.5	6	23.1	3	11.5	26	100.0
4. สิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป	12	48.0	9	36.0	4	16.0	-	-	25	100.0
5. ผลิตภัณฑ์จากไม้	92	44.4	101	48.8	14	6.8	-	-	207	100.0
6. ผลิตภัณฑ์จากกระดาษ บรรจุภัณฑ์ หอสินค้า และสิ่งพิมพ์	4	19.1	15	71.4	2	9.5	-	-	21	100.0
7. ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ ก๊าซ	3	27.3	5	45.5	2	18.2	1	9.0	11	100.0
8. พลาสติกและผลิตภัณฑ์จากพลาสติก	3	60.0	2	40.0	-	-	-	-	5	100.0
9. เซรามิค	7	50.0	5	35.7	2	14.3	-	-	14	100.0
10. บริการ	50	49.5	39	38.6	12	11.9	-	-	101	100.0
11. วิศวกรรมและอิเล็กทรอนิกส์	14	41.1	11	32.4	7	20.6	2	5.9	34	100.0
12. เครื่องประดับและอัญมณี	4	66.7	2	33.3	-	-	-	-	6	100.0
รวม	894	57.1	532	34.0	121	7.7	18	1.2	1,565	100.0

ร้อยละ 7.7 และขนาดใหญ่ ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ โดยแรงงานจะมีอยู่ในอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น คือ จำนวนร้อยละ 49.7 รองลงมา อุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ ร้อยละ 23.7 อุตสาหกรรมบริการ ร้อยละ 6.7 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอุตสาหกรรมจะมีจำนวนแรงงานอยู่ในอุตสาหกรรมประเภทนี้มาก แต่เมื่อพิจารณาถึงแรงงานโดยเฉลี่ยต่อ 1 โรงงาน ของอุตสาหกรรมประเภทนี้แล้ว พบว่าอยู่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย คือ แรงงานเฉลี่ย 9 คน ต่อ 1 โรงงาน ซึ่งแรงงานเฉลี่ยต่อ 1 โรงงาน ที่มีอยู่มากที่สุดคือ อุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ 5 โดยมีแรงงานเฉลี่ยจำนวน 38 คน ต่อ 1 โรงงาน

โรงงานอุตสาหกรรมจะตั้งหนาแน่นในเขตอำเภอเมือง โดยเฉพาะเขตเทศบาล และมีกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่รอบนอกของจังหวัด โรงงานอุตสาหกรรมจะมีอยู่ค่อนข้างสูงบริเวณอำเภอที่อยู่ใกล้รอบ ๆ อำเภอเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถติดต่อกับศูนย์กลางเมืองได้สะดวก มีบริการต่าง ๆ ของรัฐทั่วถึง และเป็นพื้นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่บริเวณแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน ได้แก่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่ริม อำเภอสันป่าตอง อำเภอหางดง อำเภอสารภี อำเภอสันทราย และอำเภอจอมทอง โดยจำนวนแรงงานจะกระจุกตัวอยู่มากในเขตเมือง รองลงมาได้แก่ อำเภอสารภี ซึ่งอำเภอดังกล่าวนี้จะมีโรงงานขนาดกลางและขนาดใหญ่ค่อนข้างมากกว่าพื้นที่อื่น เพราะมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถยนต์ รถไฟฟ้า ซึ่งเส้นทางออกสู่จังหวัดรอบนอก โดยไม่ต้องผ่านเขตเมือง ทำให้สามารถขนถ่ายวัตถุดิบและส่งสินค้าจำหน่ายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็วกว่า

ประเภทอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของจังหวัด เชียงใหม่จะเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร สำหรับในอำเภอเมืองนั้น อุตสาหกรรมมีความหลากหลาย แต่อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารก็ยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ บริการ และวิศวกรรมโลหะ อิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ โดยส่วนมากจะเป็นโรงงานขนาดครัวเรือน และขนาดย่อม สำหรับโรงงานขนาดกลางและขนาดใหญ่มีอยู่จำนวนน้อย โดยเฉพาะโรงงานขนาดใหญ่ จะมีกระจายอยู่ในอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น อุตสาหกรรมประเภทวัสดุสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ทำจากไม้และโลหะ ประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ประเภทวิศวกรรมโลหะและอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนอำเภออื่น ๆ ของจังหวัด อุตสาหกรรมจะมีอยู่เพียงไม่กี่ประเภท แต่อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารก็ยังเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีอยู่จำนวนมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น ดังที่ได้กล่าวข้างต้น และยังเป็นอำเภอที่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมืองมากเท่าไร ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ก็จะมีโรงงาน

อุตสาหกรรมตั้งอยู่น้อย เช่น อำเภอแม่เมาะ อำเภอสะเมิง อำเภอเชียงดาว อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า อำเภอแม่แจ่ม อำเภออมก๋อย และ กิ่งอำเภอเวียงแหง โดยยกเว้นบางอำเภอที่ตั้งอยู่ห่างไกลกับอำเภอเมืองมาก แต่เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถเพาะปลูกพืชได้หลายชนิดตลอดปี จึงจะมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ค่อนข้างมาก เช่น อำเภอฝาง สำหรับอำเภอรอบนอกต่าง ๆ ของจังหวัดไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือห่างไกลจากเมืองศูนย์กลางเพียงใด อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารก็ยังเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญ รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้ฝีมือในการผลิต (หัตถอุตสาหกรรม) เช่น อุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ สิ่งทอ ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เซรามิก เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองเกษตรกรรม และเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนั้นจึงส่งผลให้อุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวมีความโดดเด่นมากขึ้น (ตารางที่ 4.7)

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดครัวเรือน รองลงมาได้แก่ ขนาดย่อม ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ โรงงานขนาดครัวเรือนและขนาดย่อม มีกระจายอยู่ในทุกประเภทอุตสาหกรรม และกระจายในทุกอำเภอของจังหวัด ทั้งนี้เพราะโรงงานขนาดดังกล่าวใช้ทุนในการประกอบการไม่สูง จึงง่ายต่อการจัดตั้งโรงงานขึ้น โดยส่วนมากจะเป็นนักลงทุนภายในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะใช้พื้นที่บริเวณบ้านหรือที่ดินที่ตนเองมีอยู่แล้ว สำหรับประกอบการ จึงทำให้โรงงานอุตสาหกรรมขนาดครัวเรือนและขนาดย่อมตั้งอยู่ปะปนกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น และอาจจะรวมกลุ่มกันโดยเฉพาะหัตถอุตสาหกรรม

เนื่องจากใช้พื้นที่ในการประกอบการไม่มากและสามารถที่จะพึ่งพาอาศัยกันได้ในการบวนการผลิต เช่น ด้านการขนส่ง วัตถุดิบ แรงงาน เมื่อพิจารณาจำนวนแรงงานเฉลี่ยต่อ 1 โรงงาน ปรากฏว่า อุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอ ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ประเภทผลิตภัณฑ์จากไม้ ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีแรงงานเฉลี่ยดังกล่าวเป็นอันดับ 1 และ 5 อุตสาหกรรมทั้ง 2 ประเภทนี้ ผลผลิตเป็นพวงงานฝีมือ หรือหัตถอุตสาหกรรม และส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดครัวเรือน และขนาดย่อม รองลงมา ทั้งนี้จะเป็นการช่วยเพิ่มและกระจายรายได้แก่คนในเขตชนบท เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานท้องถิ่น ซึ่งจะ เป็นแรงงานอุตสาหกรรมช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผล ดังนั้น อุตสาหกรรมขนาดครัวเรือน และขนาดย่อมจึงมีผลโดยตรงต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนในชนบท ส่วนอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดใหญ่ซึ่งมีอยู่ค่อนข้างน้อยนั้น มักจะตั้งโรงงานริมถนนสายหลัก และเขตอำเภอรอบนอก หรือชานเมือง เพราะอุตสาหกรรมขนาดดังกล่าว ต้องการใช้พื้นที่ประกอบการมาก และเพื่อการขยายกิจการในอนาคต การที่ตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางเมืองนั้น เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของเมือง และบางประเภทอุตสาหกรรม

เช่น อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร จะมีการเพาะปลูกพืชที่จะมาเป็นวัตถุดิบในพื้นที่ของโรงงานหรือใกล้ ๆ โรงงาน จึงจำเป็นต้องเป็นพื้นที่ที่มีราคาที่ดินไม่แพง และมีความเหมาะสมในการเพาะปลูกพืชชนิดนั้น ๆ รวมทั้งมีแรงงานที่มีความชำนาญในการเพาะปลูกพืชด้วย ผู้ลงทุนในการประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นนักลงทุนต่างถิ่น ซึ่งต้องใช้ทุนในการประกอบการค่อนข้างสูง และจะมีอยู่ในบางประเภทอุตสาหกรรมเท่านั้น เช่น โรงงานบ่ม - อบใบยาสูบ โรงงานแปรรูปผัก-ผลไม้ โรงงานผลิตโทรทัศน์ วิทยุ โรงงานผลิตข้าวมอลต์ เป็นต้น

4.4 การเปลี่ยนแปลงของโรงงานอุตสาหกรรมปี 2526-2530

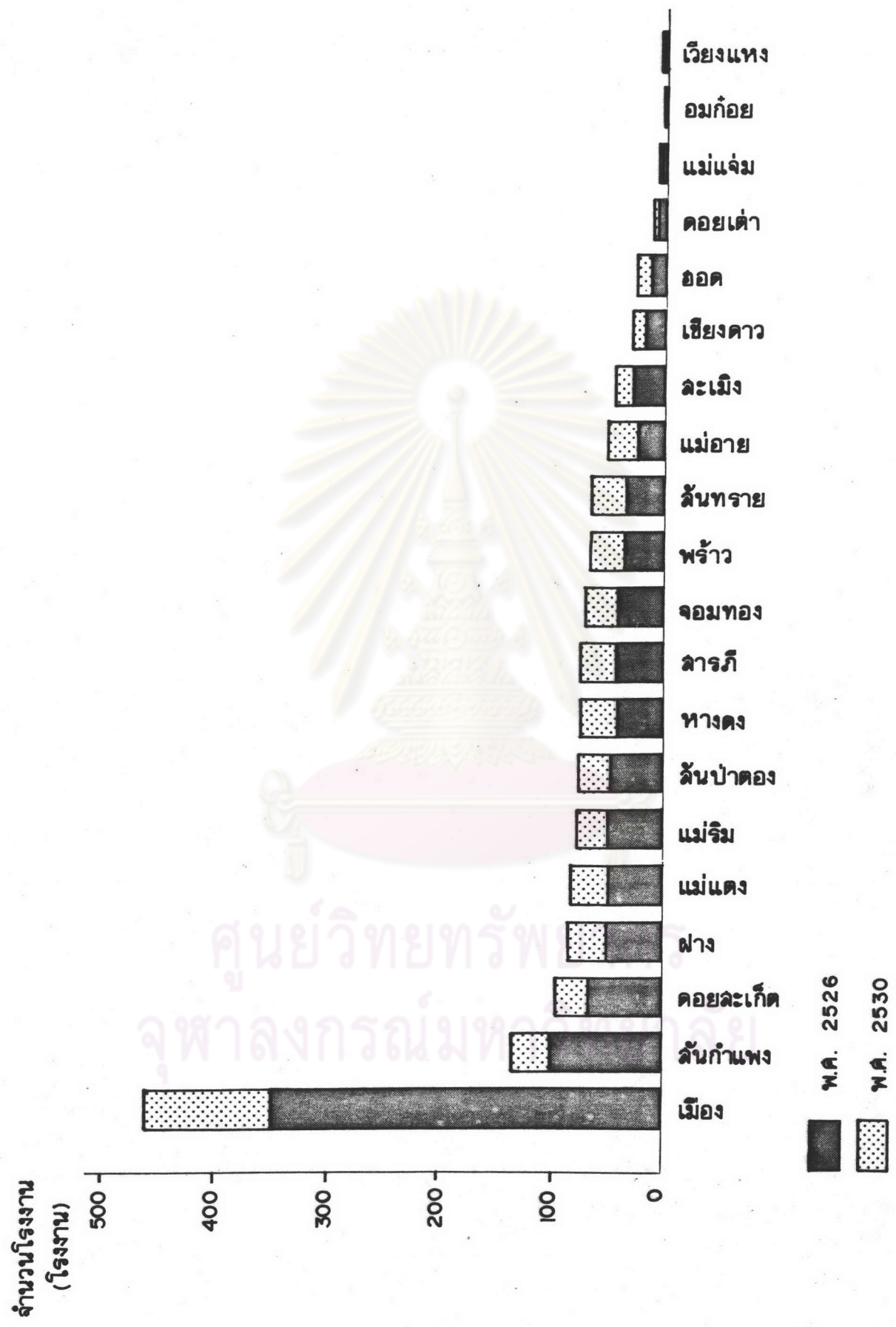
การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในระหว่างปี 2526-2530 ปรากฏว่ามีโรงงานเพิ่มขึ้นทั้งหมด 371 แห่ง อำเภอที่มีโรงงานเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ อำเภอเมือง เพิ่มขึ้น 107 แห่ง รองลงมาได้แก่ อำเภอสันกำแพง เพิ่มขึ้น 33 แห่ง และอำเภอหางดง เพิ่มขึ้น 26 แห่ง ส่วนอำเภอที่มีโรงงานเพิ่มขึ้นไม่เกิน 10 แห่ง ได้แก่ อำเภอเชียงดาว อำเภอฮอด อำเภอสะเมิง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอดอยเต่า และกิ่งอำเภอเวียงแหง ส่วนอำเภอที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานในช่วงปีดังกล่าว ได้แก่ อำเภออมก๋อย (ตารางที่ 4.8)

เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเพิ่มขึ้นต่อปี ในช่วงปี 2526-2530 นั้น ปรากฏว่า โรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดเชียงใหม่ มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.2 ต่อปี อำเภอหางดง เป็นอำเภอที่มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุดคือ มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.8 ต่อปี รองลงมาได้แก่ อำเภอสารภี และอำเภอสันทราย โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.7 ต่อปี ส่วนอำเภอเมืองซึ่งมีจำนวนโรงงานตั้งอยู่มากที่สุดนั้น มีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 6.2 ต่อปี ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีอัตราการเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง จากการที่อำเภอเมืองมีจำนวนโรงงานกระจุกตัวอยู่มากเป็นเพราะเขตเมืองเป็นศูนย์กลางความเจริญต่าง ๆ ของจังหวัดทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากร ซึ่งมีปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมสูง การที่เขตเมืองมีการกระจุกตัวของโรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะภายในเขตเทศบาล จนทำให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ทำให้การใช้ที่ดินในเขตเมืองสับสน ไม่เป็นระเบียบ ปัญหาด้านการจราจรแออัด ปัญหาด้านมลภาวะ สิ่งเหล่านี้ก่อผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของเมืองที่มีความสำคัญทางการท่องเที่ยว จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตเมือง หน่วยงานของรัฐจึงได้เข้าควบคุมการขยายตัวของโรงงาน โดยเฉพาะเขตที่มีการอนุรักษ์ เช่น เขตกำแพงเมืองเชียงใหม่ และ

ตารางที่ 4.8 การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำแนกตามอำเภอ ในจังหวัด เชียงใหม่
ปี 2526-2530

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ปี 2526		ปี 2530		การเปลี่ยนแปลงปี 2526-2530	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	การเพิ่มขึ้น	อัตราการเพิ่ม/ปี (%)
1. เมือง	347	29.0	454	29.0	107	6.2
2. สันกำแพง	101	8.5	134	8.6	33	6.5
3. ดอยสะเก็ด	78	6.5	97	6.2	19	4.9
4. แม่ริม	69	5.8	82	5.2	13	3.8
5. สันป่าตอง	63	5.3	81	5.1	18	5.7
6. หางดง	53	4.4	79	5.0	26	9.8
7. สาราภี	55	4.6	79	5.0	24	8.7
8. สันทราย	46	3.9	66	4.2	20	8.7
9. ฝาง	62	5.2	86	5.5	24	7.7
10. แม่แตง	60	5.0	85	5.4	25	8.3
11. จอมทอง	63	5.3	73	4.7	10	3.2
12. พร้าวก	51	4.3	68	4.4	17	6.7
13. แม่อาลัย	36	3.0	51	3.3	15	8.3
14. สะเมิง	40	3.4	45	2.9	5	2.5
15. เชียงดาว	25	2.1	31	2.0	6	4.8
16. สอด	22	1.8	27	1.7	5	4.5
17. ดอยเต่า	13	1.1	14	1.0	1	1.5
18. แม่แจ่ม	6	0.5	8	0.5	2	6.7
19. อมก๋อย	1	0.08	1	0.06	-	-
20. เวียงแหง	3	0.3	4	0.3	1	6.7
รวม	1,194	100.0	1,565	100.0	371	6.2

แผนภูมิ 5: แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำแนกตามอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2526 - 2530

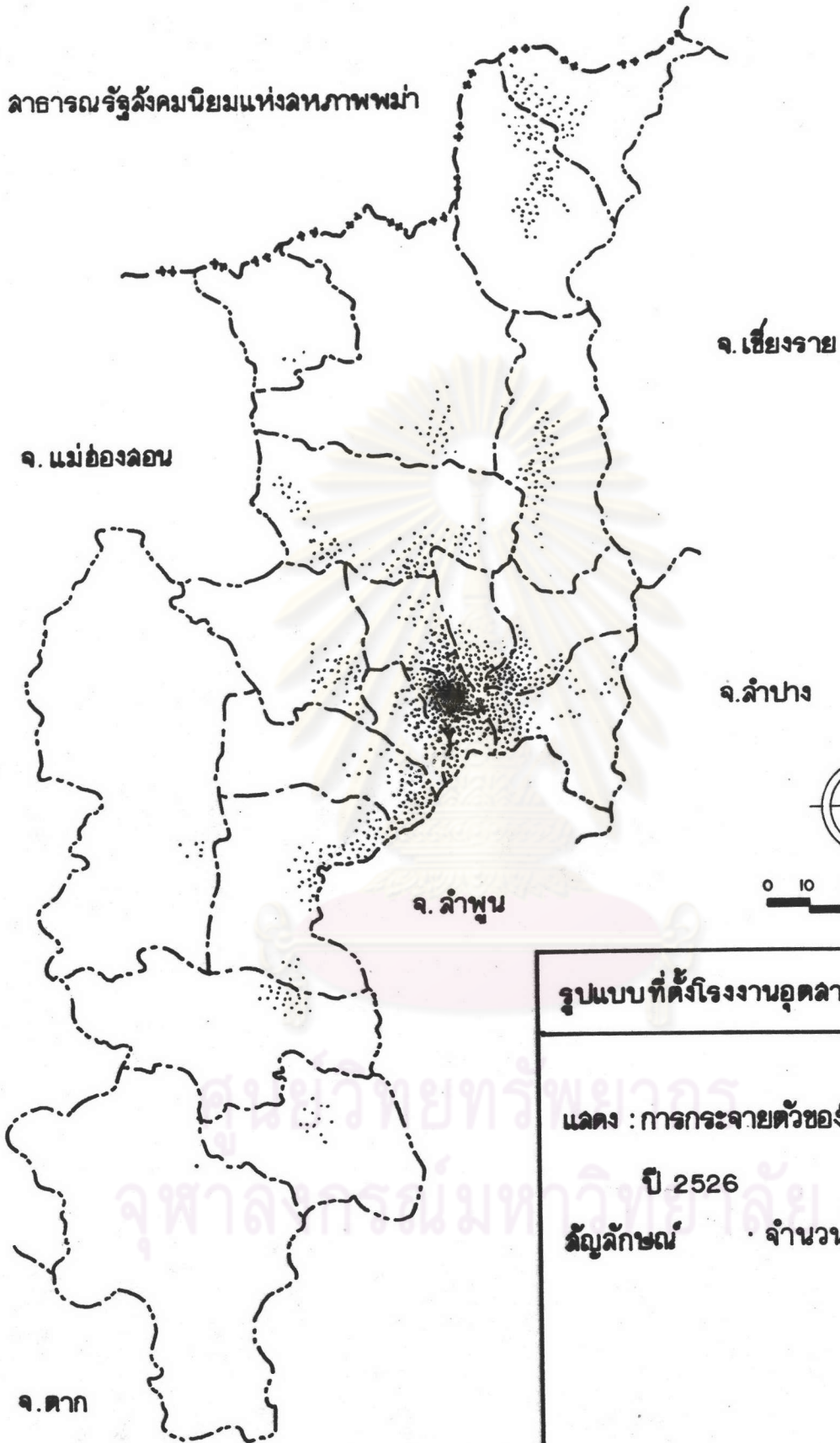

ศูนย์วิทยพั จุฬาลงกรณ์มห

มีการตรวจสอบเกี่ยวกับการปล่อยสารพิษออกจากโรงงาน ประกอบกับการที่เขตเมืองมีราคาที่ดินสูง และต้องเสียภาษีต่าง ๆ ค่อนข้างสูง สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้โรงงานในเขตเมืองมีอัตราการขยายตัวลดลง แต่จะเริ่มขยายตัวไปตั้งในเขตชานเมือง และอำเภอรอบนอกใกล้เคียงกับเขตเมืองมากขึ้น โดยมักจะตั้งโรงงานอยู่ริมถนนสายหลักของอำเภอ ถนนที่เป็นเส้นทางหลักติดต่อกับอำเภอเมือง และตั้งอยู่ใกล้แหล่งวัดกุฏิบ หรือแหล่งแรงงาน ที่มีการเข้าถึงสะดวก เป็นต้น (แผนภูมิ 5 แผนที่ 11 และ แผนที่ 12)

สำหรับประเภทอุตสาหกรรมในปี 2526-2530 นั้น อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร มีจำนวนมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ โดยมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงาน 107 แห่ง รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ และอุตสาหกรรมบริการ โดยเพิ่มขึ้นจำนวน 56 และ 39 แห่ง ตามลำดับ (ตารางที่ 4:9 และแผนภูมิ 6) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปีของช่วงปีดังกล่าวแล้ว จะพบว่า อุตสาหกรรมบริการ มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุด โดยมีอัตราการขยายตัวมากถึงร้อยละ 12.6 ต่อปี ซึ่งจะมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในเขตอำเภอเมือง รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป มีการขยายตัวในอัตรา ร้อยละ 11.3 ต่อปี โดยจะมีการขยายตัวมากขึ้นในเขตอำเภอสันกำแพง และอำเภอเมือง และอุตสาหกรรมวัสดุสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ทำจากไม้และโลหะ มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 10.6 ต่อปี ซึ่งมีการขยายตัวมากขึ้นในเขตอำเภอเมือง

ส่วนอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากที่สุด และมีกระจายอยู่ในทุกอำเภอของจังหวัดนั้น มีอัตราการขยายตัวมากถึงร้อยละ 5.4 ต่อปี ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในช่วงปีดังกล่าว โรงสีข้าวซึ่งเป็นโรงงานที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวนี้ ได้เลิกกิจการไปมาก เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นโรงสีข้าวขนาดครัวเรือน และขนาดย่อม ไม่สามารถแข่งขันกับโรงสีขนาดกลางได้ ปัจจุบันโรงงานแปรรูปฝัก-ผลไม้ เริ่มมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดมีพืชผลทางการเกษตรหลายชนิด ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ อีกทั้งเส้นทางการคมนาคมขนส่ง สามารถจะกระจายผลผลิตสู่พื้นที่รอบนอกและต่างประเทศได้สะดวก แรงงานมีจำนวนมาก และค่าจ้างแรงงานท้องถิ่นถูก นอกจากนี้รัฐบาลยังนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมดังกล่าวให้มีบทบาทและขยายตัวสูงขึ้น ดังนั้นจึงเป็นจุดดึงดูดสำคัญจุดหนึ่งที่จะทำให้โรงงานแปรรูปฝัก-ผลไม้ เข้ามาตั้งมากมาย สำหรับอำเภอที่มีการเพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวสูงได้แก่ อำเภอแม่แตง อำเภอเมือง อำเภอสันกำแพง อำเภอฝาง อำเภอสารภี และอำเภอคอยสะเก็ด

รูปแบบที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จ.เชียงใหม่

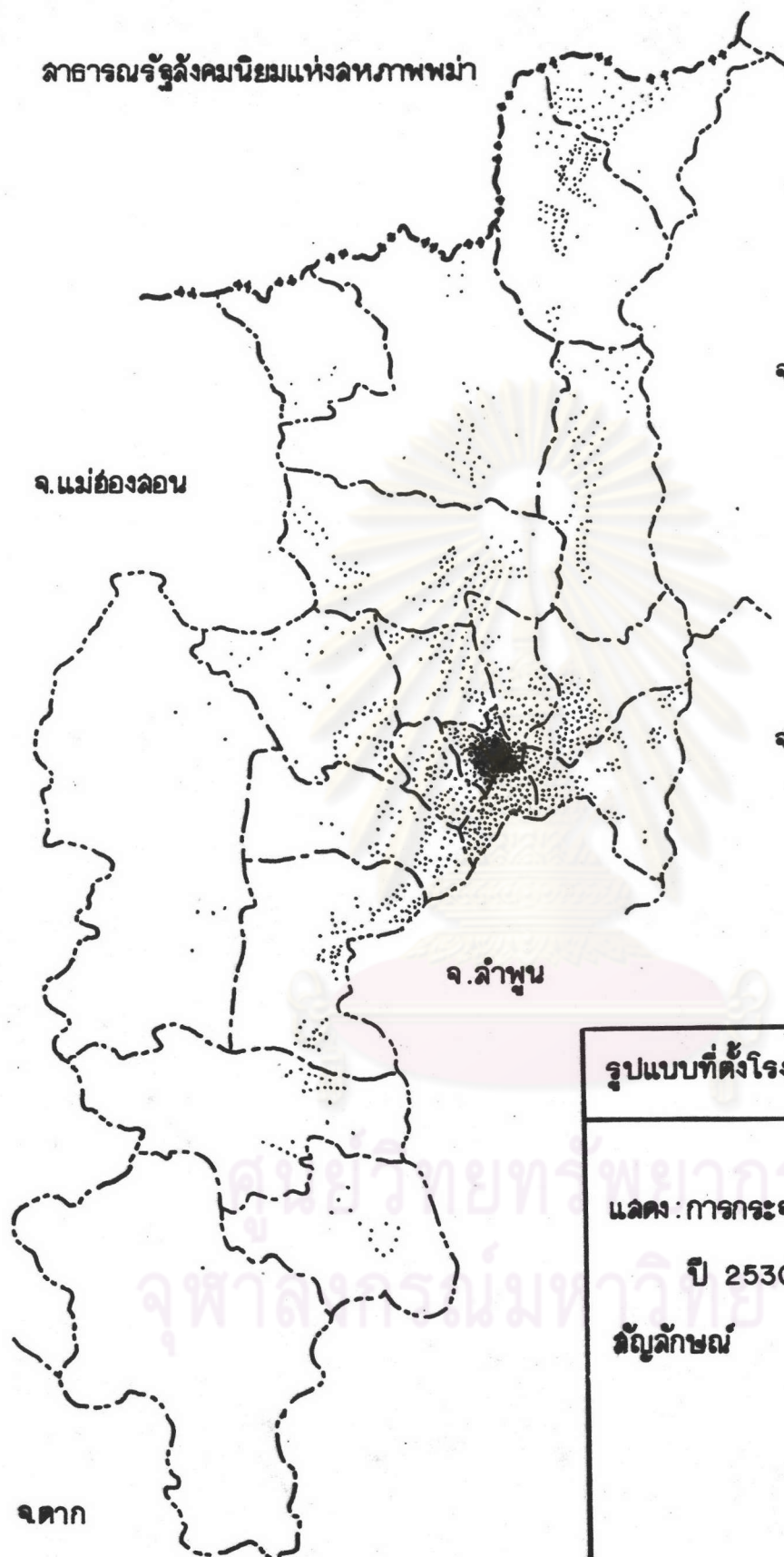
แสดง : การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม

ปี 2526

สัญลักษณ์ : จำนวนโรงงาน

แผนที่
II

สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

จ. เชียงราย

จ. แม่ฮ่องสอน

จ. ลำปาง

จ. ลำพูน

0 10 20 30 40 50 กม.

รูปแบบที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จ.เชียงใหม่

แหล่ง : การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม

ปี 2530

สัญลักษณ์ : จำนวนโรงงาน

แผนที่

12

ตารางที่ 4.9 การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ในจังหวัด เชียงใหม่ ปี 2526-2530

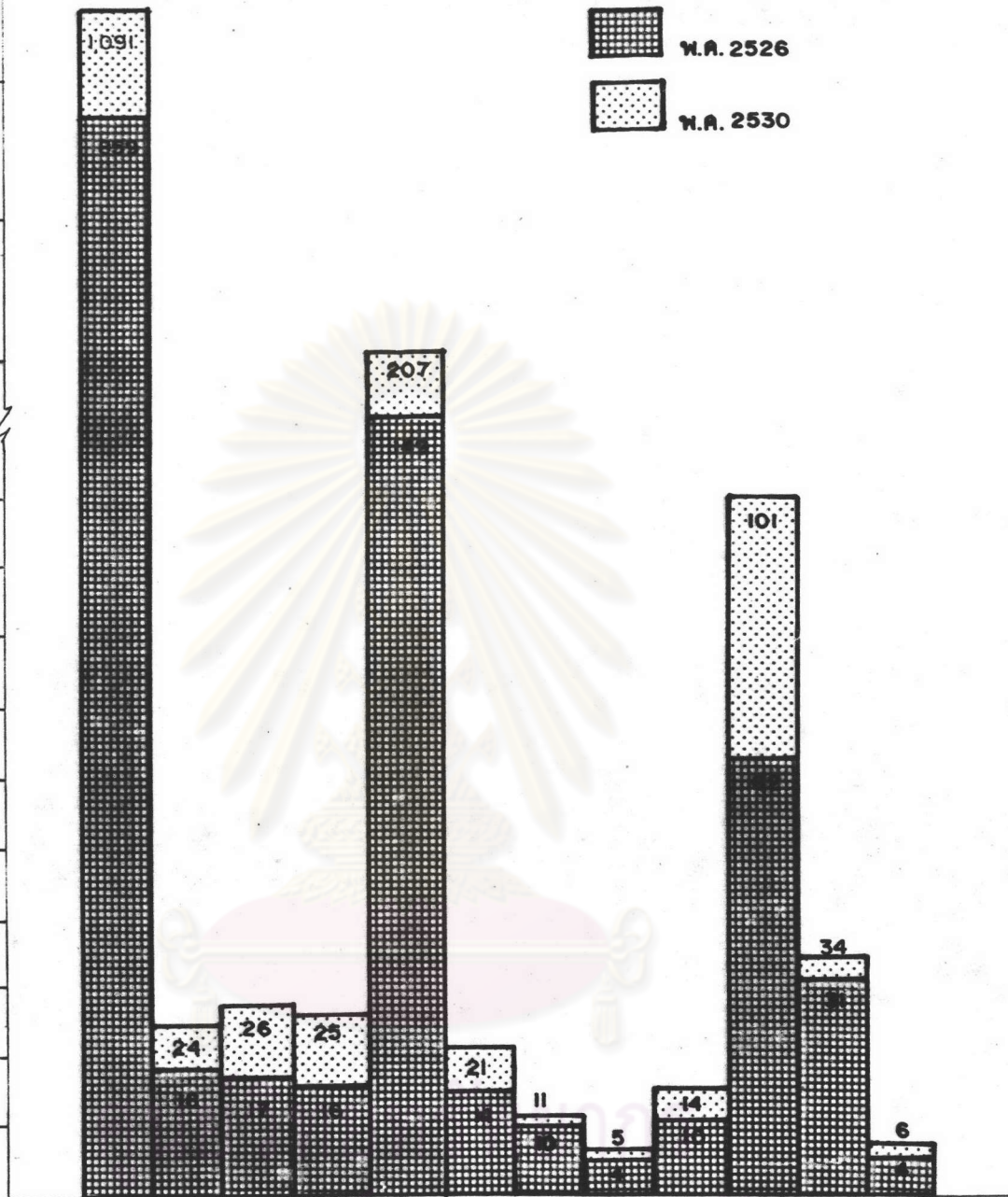
ประเภทอุตสาหกรรม	ปี 2526		ปี 2530		การเปลี่ยนแปลง ปี 2526-2530	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	การเพิ่มขึ้น	อัตราการเพิ่ม/ปี (%)
1. แปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร	859	71.9	1,091	69.7	232	5.4
2. บุกระเบ็ด ย่อยหิน ร่อนกรวด ทราย และคูทราย	18	1.5	24	1.5	6	6.7
3. วัสดุสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ทำจากไม้และโลหะ	17	1.4	26	1.7	9	10.6
4. สิ่งทอ และตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป	16	1.3	25	1.6	9	11.3
5. ผลิตภัณฑ์จากไม้	149	12.5	207	13.2	58	7.8
6. ผลิตภัณฑ์จากกระดาษ บรรจุห่อสินค้าและสิ่งพิมพ์	14	1.2	21	1.3	7	10.0
7. ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ ก๊าซ	10	0.9	11	0.7	1	2.0
8. พลาสติก และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก	4	0.3	5	0.3	1	5.0
9. เซรามิค	10	0.9	14	0.9	4	8.0
10. บริการ	62	5.2	101	6.5	39	12.6
11. วิศวกรรมโลหะและอิเล็กทรอนิกส์	31	2.6	34	2.2	3	1.9
12. เครื่องประดับ และอัญมณี	4	0.3	6	0.4	2	10.0
รวม	1,194	100.0	1,565	100.0	371	6.2

แผนภูมิ 6 : การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจำแนกตามประเภท
อุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2526 - 2530

จำนวนโรงงาน

1,200
1,000
500
200
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10

พ.ศ. 2526
พ.ศ. 2530

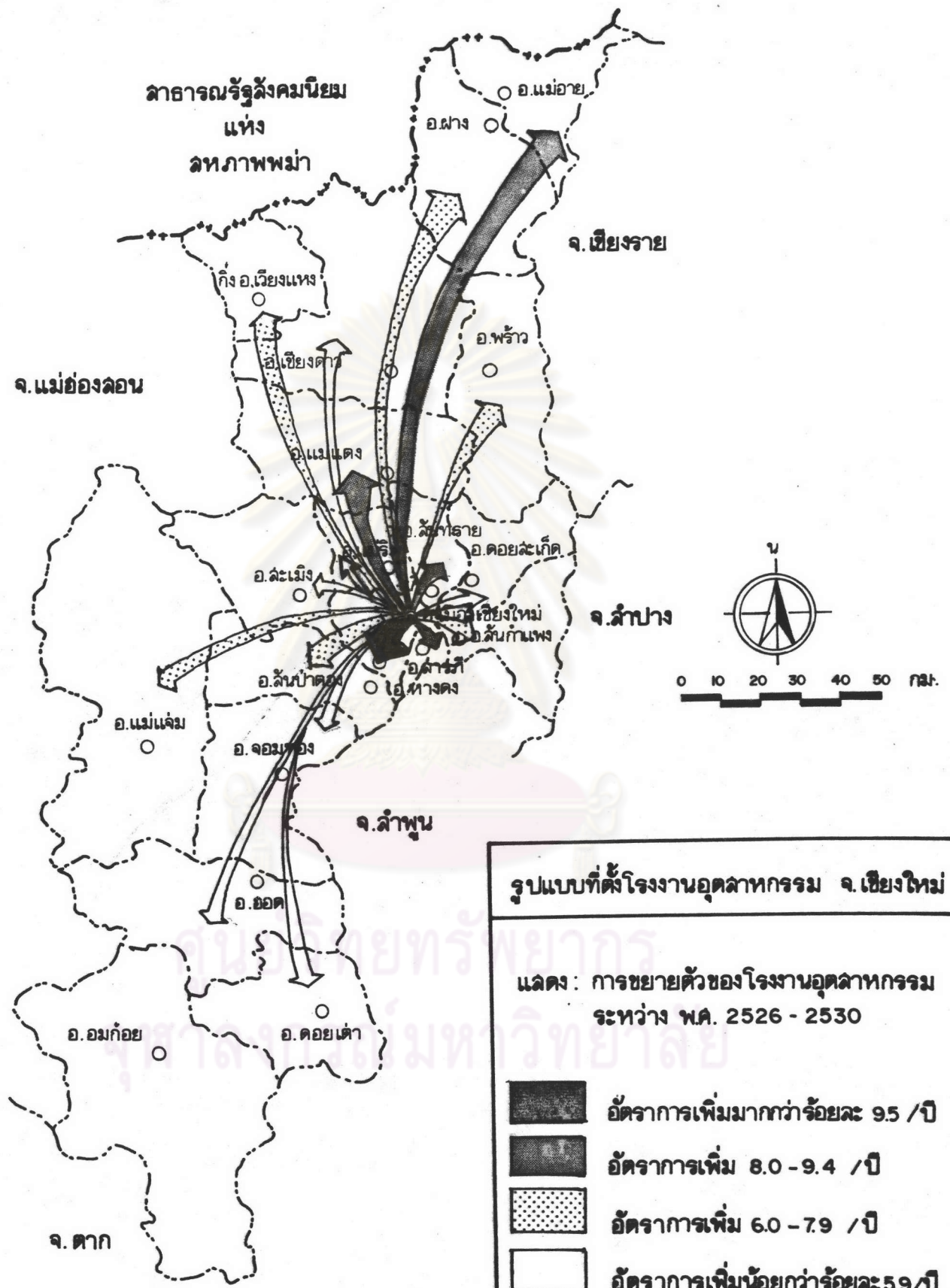

แปรรูปสินค้าเกษตร และอาหาร
ชุดระเบียบย่อยหิน ร่อนกรวด-ทราย
วัลคูดัดร่างที่ไม่ใช่ไม้ และโลหะ
สิ่งทอ และตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ผลิตภัณฑ์จากไม้
ผู้ผลิตแร่จากกระดวย บรรจุห่อสินค้า และสิ่งพิมพ์
ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ และก๊าซ
พลาสติก และผลิตภัณฑ์พลาสติก
เซรามิก
บริการ
วิศวกรรมโลหะ และอิเล็กทรอนิกส์
เครื่องประดับ และอัญมณี

สำหรับอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งเป็นหัตถอุตสาหกรรมนั้น ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ และตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมเซรามิค และอุตสาหกรรมเครื่องประดับ อัญมณี นั้น มีอัตราการขยายตัวต่อปีค่อนข้างสูง โดยมีอัตราการขยายตัวต่อปีร้อยละ 11.3 7.8 8.0 และ 10.0 ตามลำดับ ซึ่งจะมีการเพิ่มขึ้นในเขตอำเภอเมือง อำเภอสันกำแพง อำเภอหางดง เป็นต้น (ตารางที่ 4.10)

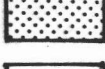
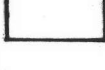
4.5 ทิศทางการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่

ในจังหวัดเชียงใหม่ (แผนที่ 13) โรงงานอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่ตั้งจะและขยายตัวในบริเวณเขตเมืองศูนย์กลางลดลง เนื่องจากได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าหน่วยงานของรัฐได้มีมาตรการต่าง ๆ ออกมาควบคุม เพื่อจำกัดการขยายตัวของโรงงานในเขตเมืองและการที่ราคาที่ดินในเขตเมืองมีราคาสูง เป็นต้น ทั้งนี้ประเภทอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มจะขยายตัวในเขตเมืองสูง ได้แก่ อุตสาหกรรมบริการ และอุตสาหกรรมวัสดุสิ่งก่อสร้าง ซึ่งเป็นลักษณะของอุตสาหกรรมที่ให้บริการแก่คนในท้องถิ่นและหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ อำเภอรอบนอก และจังหวัดใกล้เคียง แนวโน้มโรงงานอุตสาหกรรมจะตั้งและขยายตัวมากขึ้นในเขตเมืองรอบนอกหรือชานเมืองบริเวณวงแหวนรอบนอก โดยจะกระจายอยู่ตามเส้นทางการคมนาคมสายหลัก และมีความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่สูง การติดต่อกับต่างอำเภอ ต่างจังหวัด สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยไม่ต้องผ่านย่านชุมชน ทำให้สามารถขนส่งวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรมไปจำหน่ายได้โดยสะดวก ทั้งนี้เนื่องจากภายในเขตเทศบาลเมืองมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจุกตัวอย่างหนาแน่น และก่อปัญหาด้านสภาพแวดล้อมแก่เมืองเชียงใหม่มากขึ้น เป็นลำดับ รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมยังจะขยายตัวสู่อำเภอใกล้เคียงกับอำเภอเมืองมากขึ้นโดยเฉพาะอำเภอที่อยู่ใกล้กับเขตเมือง ซึ่งมีการคมนาคมการเข้าถึงติดต่อกับเขตเมืองได้สะดวก และพื้นที่เป็นที่ราบ มีผลผลิตทางการเกษตรหลายชนิด และมีความสำคัญทางการท่องเที่ยว จะได้รับความสนใจจากนักลงทุนก่อนพื้นที่อื่น เช่น อำเภอสันกำแพง อำเภอหางดง อำเภอสารภี อำเภอสันทราย เป็นต้น สำหรับอำเภอที่มีความสำคัญทางการท่องเที่ยว เช่น อำเภอสันกำแพง อำเภอหางดง อำเภอแม่ริม ก็จะทำให้เกิดการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ซึ่งจะมีการกระจายตัวของโรงงานตามริมถนนสายหลักระหว่างพื้นที่ดังกล่าวกับเขตเมือง เช่น ถนนเส้นเชียงใหม่-สันกำแพง เชียงใหม่-หางดง เชียงใหม่-แม่ริม ส่วนในเขตอำเภอรอบนอกที่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมืองมาก จะมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมน้อย ทั้งนี้นอกจากอำเภอที่ห่างไกลนั้นจะมีความอุดมสมบูรณ์

รูปแบบที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม จ. เชียงใหม่

แสดง : การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม
ระหว่าง พ.ศ. 2526 - 2530

- อัตราการเพิ่มมากกว่าร้อยละ 9.5 /ปี
- อัตราการเพิ่ม 8.0 - 9.4 /ปี
- อัตราการเพิ่ม 6.0 - 7.9 /ปี
- อัตราการเพิ่มน้อยกว่าร้อยละ 5.9/ปี

ที่มา: ตารางที่ 4.8

แผนที่
13

สามารถเพาะปลูกพืชได้เป็นจำนวนมาก การเข้าถึงสะดวก เช่น อำเภอฝาง อำเภอแม่แตง อำเภอพร้าว ก็มีแนวโน้มที่อุตสาหกรรมของพื้นที่นั้น ๆ จะขยายตัวขึ้น โดยจะเป็นอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ซึ่งจำเป็นต้องพึ่งพาวัตถุดิบของพื้นที่เป็นหลัก และเพื่อที่จะรองรับวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีเป็นจำนวนมาก จากการที่จังหวัดเชียงใหม่มีผลผลิตทางการเกษตรหลายประเภทและมีปริมาณมาก อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร โดยเฉพาะการแปรรูปผักและผลไม้ จะมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะรองรับวัตถุดิบทางการเกษตรของจังหวัด นำมาแปรรูปเป็นสินค้าจำหน่ายสู่ตลาดต่างประเทศ และในประเทศ ทั้งนี้อุตสาหกรรมประเภทนี้ต้องใช้ทุนในการประกอบการสูงในกระบวนการผลิต ซึ่งแนวโน้มที่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและใหญ่จะเพิ่มขึ้น อยู่ในอัตราที่ค่อนข้างช้า นอกจากนี้การที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่างมาก รายได้ของจังหวัดส่วนใหญ่มาจากการท่องเที่ยว ดังนั้นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องกับการท่องเที่ยวก็จะมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้น เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ และอุตสาหกรรมเครื่องประดับ อัญมณี ซึ่งในปัจจุบันสินค้าหัตถอุตสาหกรรมเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมอย่างมากทั้งตลาดภายในและภายนอกประเทศ เนื่องจากเป็นสินค้าที่ประณีตงดงาม เป็นงานฝีมือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ในการประกอบการจะเป็นลักษณะที่ทำการผลิตและจำหน่ายไปด้วยกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะสามารถชมการผลิตของงานฝีมือนี้ได้ ซึ่งเป็นการชักจูงใจที่สำคัญอย่างหนึ่งในการซื้อสินค้าและการเผยแพร่สินค้าให้เป็นที่รู้จักได้รับความนิยมมากขึ้น การที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นและมีการขยายตัวจำหน่ายไปยังตลาดภายในประเทศ และต่างประเทศเพิ่มขึ้น สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งคือ การบรรจุหีบห่อสินค้า โดยเฉพาะสินค้าที่แตกหักง่าย และสินค้าที่บรรจุกระป๋อง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบรรจุหีบห่อที่ดี ดังนั้นจึงมีแนวโน้มว่าอุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์จากกระดาษ บรรจุห่อสินค้า มีเส้นทางที่จะขยายตัวในอนาคต

จากการศึกษาจะเห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งกระจุกตัวในเขตเมืองมาก และตั้งกระจายอยู่ตามเส้นทางคมนาคมสายหลักที่ใช้ติดต่อกับเขตเมืองได้สะดวก เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 หรือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (อำเภอเมือง-อำเภอแม่ริม) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1006 (อำเภอเมือง-อำเภอสันกำแพง) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 (อำเภอเมือง-อำเภอสารภี) เป็นต้น ซึ่งสามารถเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ได้สูง และมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบการ เช่น ระบบสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ แหล่งวัตถุดิบ แหล่งท่องเที่ยว แหล่งแรงงาน และแหล่งตลาด ซึ่งในแต่ละประเภทอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่จะขยายตัวในแต่ละพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและมีปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญต่อการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4.10 การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาอุตสาหกรรม จำนวนคนค่าตอบแทนและประเภทอุตสาหกรรม ในจังหวัด เชียงใหม่ ปี 2526-2530

ประเภทอุตสาหกรรม	การเพิ่มขึ้นของโรงงาอุตสาหกรรม ปี 2526 - 2530																							รวม (แห่ง)	อัตราการเพิ่ม/ปี (%)
	เมือง สัน- ก่าแพง	คอย สะเก็ด	แม่ริม	สันป่าตอง	หางดง	หางสาว	สันทราย	ฝาง	แม่จอน	จอมทอง	ดอยสะเก็ด	เชียงดาว	แม่สาย	แม่แตง	เชียงม่วน	ฝาง	เชียงดาว	ดอยสะเก็ด	แม่แจ่ม	แม่แตง	เชียงใหม่				
1. เปรูรูสินค้าเกษตรและอาหาร	23	20	18	12	13	16	16	19	14	20	24	7	16	15	5	5	5	4	1	-	-	232	5.4		
2. บุค ระเบิด ย่อยหิน รถมารวด ทรายและตุตทราย	-	-	1	-	-	1	1	2	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6.7		
3. วัสดุสิ่งก่อสร้างที่ทำจากหินและโลหะ	5	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	10.6		
4. สิ่งของและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ	3	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	11.3			
5. ผลิตภัณฑ์จากไม้	28	7	-	-	3	7	2	4	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	1	58	7.8		
6. ผลิตภัณฑ์จากกระดาษ บรรจุห่อสินค้าและสิ่งพิมพ์	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	10.0		
7. ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ ก๊าซ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2.0		
8. พลาสติกและผลิตภัณฑ์พลาสติก	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5.0		
9. เรามิค	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	8.0			
10. บริการ	33	-	-	-	2	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	12.6		
11. วิชาการโลหะ และอิเล็กทรอนิกส์	4	-	-	-	-	-	-	-1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1.9		
12. เครื่องประดับ และอัญมณี	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	10.0		
การเพิ่มขึ้น (แห่ง)	107	33	19	13	18	26	24	24	20	24	25	10	17	15	5	6	5	5	1	2	-	371	6.2		
(อัตราการเพิ่ม/ปี (%))	(6.2)	(6.5)	(4.9)	(3.8)	(5.7)	(9.8)	(8.7)	(8.7)	(8.7)	(7.7)	(8.3)	(3.2)	(6.7)	(8.3)	(2.5)	(4.8)	(4.5)	(1.5)	(6.7)	-	-	(6.7)			

ประเภทนั้น ๆ โดยจะส่งผลให้การประกอบการได้รับผลสำเร็จและมีผลกำไรสูงในการประกอบ
การ

การศึกษารูปแบบที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษา
ในรายละเอียดเกี่ยวกับการขนส่งวัตถุดิบ ผลผลิต ตลาดจำหน่ายผลผลิต ปัญหาในการผลิตต่าง ๆ
และที่สำคัญ คือได้มีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการให้ความสำคัญกับปัจจัย
ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ในบทต่อไป โดยการสุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการ
การในแต่ละประเภทอุตสาหกรรม ตามพื้นที่ที่สุ่ม เป็นตัวอย่างสำหรับการศึกษาดังกล่าว เพื่อจะได้
นำมาเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของนักวิชาการในเรื่องเดียวกันว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกัน
อย่างไร ความคิดเห็นในส่วนนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการที่จะนำไปพิจารณาในการวางแผนที่จะจัดตั้ง
ย่านอุตสาหกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรมขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ โดยทราบถึงพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการ
ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในแง่ของผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติและนักวิชาการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความ
เข้าใจในทฤษฎีและนโยบายของประเทศ นโยบายของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อจะได้ตระหนักถึงการที่
2 ฝ่ายจะได้มีการประสานความคิดเห็นและผลประโยชน์ของธุรกิจและสังคมร่วมกัน โดยสามารถ
ที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมของท้องถิ่นไปในแนวทางที่เหมาะสมและตอบสนองต่อจุดประสงค์ของทั้ง 2
ฝ่าย ทั้งนี้การเลือกแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมและจัดย่านอุตสาหกรรมที่เหมาะสม ก่อ
ประโยชน์ในด้านความสะดวก ความประหยัด ผลกำไรที่จะได้รับ และความเป็น ระเบียบต่าง ๆ
ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยทั้งหลักทฤษฎี การปฏิบัติ และนโยบายต่าง ๆ ของรัฐนำมาพิจารณาร่วมกัน
เพื่อผลสำเร็จในการดำเนินการประกอบการและจัดย่านอุตสาหกรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย